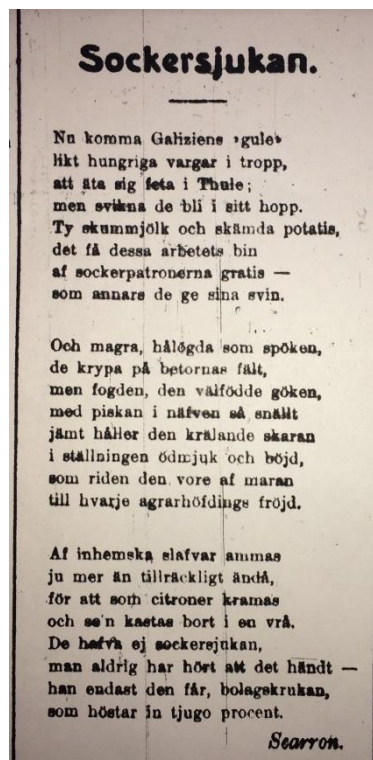

Lunds Universitet
Historiska institutionen
HISK01
Examinator: Wiebke Kolbe
Handledare: Lars Berggren
Tid och plats: 1 december 2016 LUX: A127

Sockersjukan

– galizier i tidningen Arbetet 1904-1907

Jennie Fryksäter

Innehåll

1. Inledning.....	3
Syfte och frågeställning.....	4
Teori.....	4
Makt.....	4
<i>Särskiljning</i>	5
<i>Rasifiering</i>	6
Metod.....	7
Tecken.....	7
<i>Vem var galizier?</i>	8
Källmaterial.....	9
Urval.....	9
Avgränsningar.....	10
Arbetet.....	11
Riksdagstryck.....	11
Kommerskollegiums undersökning.....	11
Minnesuppteckningar.....	12
Forskningshistorik.....	12
Galizier i Sverige.....	12
Nationalism och galizier.....	16
Liknande forskning om särskiljning av olika grupper.....	17
2. Galizier i Arbetet 1904-1907.....	19
Arbetet år 1904.....	19
<i>AK</i>	19
<i>Existens</i>	21
Arbetet år 1905.....	25
<i>Lindholmen – en dåranstalt</i>	25
<i>Importen fortsätter</i>	28
<i>Den asiatiska koleran</i>	29
Arbetet år 1906.....	32
<i>Rum</i>	32
<i>I rörelse</i>	33
<i>Brott och straff</i>	34
Arbetet år 1907.....	35
<i>Råbelöv och galizierna</i>	35
<i>Bang</i>	42

<i>Dråpet i Torkelstorp</i>	43
<i>Scarron</i>	43
3. Presentation och diskussion om resultat.....	45
Källmaterial.....	51
Tidningsmaterial.....	51
Riksdagstryck.....	51
Statliga utredningar.....	51
Litteratur.....	51
Internet.....	54
BILAGA 1.....	55
BILAGA 2 – <i>Sockersjukan</i>	56
BILAGA 3 – <i>Nemesis</i>	57
BILAGA 4 – <i>Råttorna lämnar skutan</i>	57

1. Inledning

Gallringen fodrar stor försiktighet och måste utföras med hand. Vanligen utföres den af arbetaren i krypande ställning. [...] Samtidigt med själfva upptagandet rengöres betan med hand, blasten afskäres och betorna hopas på åkern i högar eller rader för att bortköras. Under regniga höstar blir naturligtvis betupptagningen ett mycket osnyggt arbete; besvärligast lär det dock vara, när blastern är betäckt med rimfrost eller snö fallit, då händerna af fukt och kyla lätt spricka sönder.¹

Ovanstående är hur kommerskollegium beskriver arbetet på betfälten i Skåne 1907. Det är enkelt att föreställa sig hur tungt och slitsamt det måste ha varit att krypande ta sig fram för att rensa, gallra och dra upp betorna. Inga maskiner användes utan allt skedde manuellt. Det var detta arbete som några av kvinnorna från central-öst Europa importerades till Skåne för att göra. I början av 1904 påbörjades en organiserad import av lantarbetare från central-öst Europa till det skånska jordbruket. Samtidigt börjar lantarbetare organisera sig för att få bättre lön, arbetsvillkor och arbetstider. Genom att importera arbetskraft från central-öst Europa kunde lantbrukarna och fabriköerna få vad som verkade pålitlig billig arbetskraft till jordbruket. Det finns olika förklaringar till importen men en sak är säker, importen av arbetskraft från östra Europa skakade om den svenska arbetarrörelsen och det blev tydligt i tidningen Arbetets rapportering. En del av dessa lantarbetare från östra Europa blev kallade galizier. En del av dem var från provinsen Galizien i dåvarande Österrike-Ungern, andra var det inte. Det är det som jag ska undersöka i denna uppsats. Hur man konstruerade begreppet galizier och vad det betydde.

¹ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907. Se Bilaga 1.*

Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur den socialdemokratiska tidningen Arbetet använde ordet *galizier* med fokus på särskiljning och rasifiering. Detta genom att göra en diskursanalys av artiklar som publicerats mellan 1904-1907.

Följande frågor ska besvaras:

- Vad menar Arbetet när de skriver *galizier*?
- I vilka sammanhang skriver Arbetet om de lantarbetare som blir kallade *galizier*?
- Vilken föreställning skapar Arbetet med sina artiklar om de lantarbetare som kallas *galizier*?
- Tillskriver Arbetet de lantarbetare som kallas *galizier* egenskaper utifrån utseende och ursprung, och i så fall hur?
- Går det att se en förändring över tid i hur Arbetet skriver om de lantarbetare som kallas *galizier*?

Teori

I uppsatsen utgår jag från teorier om särskiljning, rasifiering, makt och vetande. Denna teoretiska utgångspunkt är inspirerad av Michel Foucault och tillämpningar som gjorts av bland annat Martin Ericsson, Diana Mulinari och Anders Neergaard. Som teoretisk utgångspunkt kommer teorier om rasifiering och särskiljning att användas. Begreppet särskiljning används för att fånga den process i vilken *egenskaper tillskrivs* en befolkningsgrupp samt processen i vilken *själva föreställningen* om hur gruppens existens blir till.² Jag är inspirerad av Martin Ericssons avhandling *Exkludering, assimilering eller utrotning?: "Tattarfrågan" i svensk politik 1880-1955* (2105).

Makt

Ericsson använder sig av ett maktbegrepp inspirerat av Foucault, att makt inte är något som finns utan något som utövas och att "makt är en verksamhet som utövas i ojämlika relationer"³ och att makt enbart existerar i själva utövandet.⁴ Etnicitet är relationell i sin natur och inte egenskaper hos en grupp. Att kategorisera en grupp är en slags maktutövande.⁵

²Ericsson, Martin, *Exkludering, assimilering eller utrotning?: "tattarfrågan" i svensk politik 1880-1955*, Historiska institutionen, Lunds Universitet, Diss. Lund : Lunds universitet, 2015, Lund, 2015. s. 38.

³ Ericsson 2015 s. 36.

⁴ Foucault, Michel, "Samhället måste försvaras." *Collège de France 1975-1976*, Hägersten. 2008. s. 31., Se även Foucault, Michel, *Sexualitetens historia. 1. Viljan att veta*, 1980a. s. 117f.

⁵ Carlsson, Carl Henrik, *Medborgarskap och diskriminering: östjudar och andra invandrare i Sverige 1860-1920 = Naturalisation and discrimination : Eastern Jews and other immigrants in Sweden, 1860 to 1920*, Acta

Makten kan utövas beroende på vilken föreställning som finns över en grupp. Det viktiga är att veta vem makten ska utövas över. I Ericsson avhandling är denna uppfattning om vilka människor som ska pekats ut som "tattare" central och hur det påverkade politiken och maktutövningen.⁶ Det är föreställningen om de som kallas galizier som ska undersökas och med detta kommer en maktanalys.

Maktrationalitet kan förklaras på följande sätt, makt utövas inte slumpmässigt utan det finns samband mellan vetande, mål och tekniker. Vetande/föreställningen om gruppen som makten ska utövas över skapas genom särskiljningsprocesser som exempelvis rasifiering. Makt utövas för att uppnå något. Det finns en värdering i det man vill uppnå, moraliskt eller politiskt, det handlar om hur man vill organisera samhället. I detta ingår hur man konstruerar subjekt. Makt utövas genom tekniker för att försöka skapa vetande om den som makten ska utövas över.⁷ Foucault kallar detta för "vetandeeffekter" eller "sanningseffekter".⁸

Makt och vetande är starkt sammankopplad i en Foucaultinspirerad diskursanalys.⁹ Även om denna undersökning inte kommer att undersöka närmare hur föreställningen om galizier påverkar lagstiftning och institutionella förändringar och därmed inte på disciplinära åtgärder mot dem så fungerar metoden även på detta material.

Särskiljning

De värdeord som visar på *särskiljning med rasifiering* är de ord som beskriver utseende, ursprung och egenskaper, värdeord för *särskiljning utan rasifiering* är ord som skapar vetande, rörelser och händelser. Båda kategorierna är en del av processen för att skapa föreställning om gruppens existens. Värdeord kan däremot inte bestämmas i förväg.

Det är viktigt att påpeka att all särskiljning inte grundar sig på en negativ beskrivning. Det finns även positiva egenskaper som kan tillskrivas en grupp. Även dessa utgår från en skapad föreställning, en stereotyp, och innebär särskiljning.¹⁰ Exempelvis kan ord som beskriver ansiktsdrag och hudfärg vara sätt att rasifiera en grupp eller individ. Det är viktigt att inte ta ut ett ord som beskriver en persons ansikte och säga att det är rasifiering, utan det måste sättas i

Universitatis Upsaliensis, Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2004,Uppsala, 2004. s.33f., Eriksen, Thomas Hylland, *Etnicitet och nationalism*, Nya Doxa, Nora, 1998. s. 43.

⁶ Ericsson 2015 s. 37.

⁷ Ericsson 2015 s. 45.

⁸ Ericsson 2015 s. 44f., Foucault 2008 s. 38f.

⁹ Bergström, Göran och Boréus, Kristina, "Diskursanalys": Bergström, Göran och Boréus, Kristina (red), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012. s. 383.

¹⁰ Ericsson 2015 s. 39.

en kontext. Det finns sätt genom vilka man kan särskilja utan att rasifiera, det vill säga att man inte tillskriver gruppen egenskaper utifrån utseende men att man medvetandegör gruppens existens.¹¹ Det kan vara att vara uppmärksam på om galizierna beskrivs som aktiva eller passiva, i grupp eller som individer, om de är delaktiga i händelser, som aktörer. Ett sätt att särskilja är att uppmärksamma, medvetandegöra, var galizier befinner sig. Den rumsliga aspekten är viktig att se närmare på då den är en del i processen för att skapa föreställningen om gruppens existens. För att undersöka hur bilden av galizierna skapades och hur de beskrivs kommer *särskiljning*¹² att användas för att fånga processen och beskrivningar av galizier som inte är kopplade till rasifiering.

Rasifiering

Denna term används för att se hur grupper, i detta fall galizier, särskiljs och tillskrivs egenskaper. Att tillskriva en grupp egenskaper är att skapa en hierarki där det finns en över- och underordning i vilken grupper placeras och den är föränderlig över tid.¹³ Det innebär att invandrare (eller barn till invandrare) tillskrivs egenskaper som placerar dem i en underordning genom antagande om etniska/kulturella/biologiska skillnader.¹⁴ För att det ska finnas rasifiering krävs att vissa utseendedrag är meningsbärande, vilket innebär att rasifiering inte är biologiskt utan är en social konstruktion. Rasifiering är inte samma sak som att säga att en grupp är en annan ras, utan det är att tillskriva en grupp egenskaper utifrån en social konstruktion.¹⁵ Det innebär att det måste finnas en process i vilken utseendedrag tillskrivs egenskaper.¹⁶ Termen rasifiering kommer att användas på följande sätt: på vilket sätt tillskriver Arbetet dem som kallas galizier egenskaper utifrån utseende och ursprung?

Det går inte att skriva om rasifiering utan att skriva om rasism. Genom att tillskriva en grupp egenskaper och därmed en kategori skapas ett ”dem” och ett ”vi” där nationstillhörigheten är central, en kulturell rasism, enligt Mulinari och Neergaard som skriver: ”rasism som en uppsättning sociala processer som leder till skapandet av rasifierade grupper.”¹⁷

¹¹ Ericsson 2015 s.74f.

¹² Ericsson 2015 s. 38ff.

¹³ Ericsson 2015 s. 40.

¹⁴ Mulinari, Diana och Neergaard, Anders, *Den nya svenska arbetarklassen: rasifierade arbetares kamp inom facket*, 1. uppl., Boréa, Umeå, 2004. s. 19.

¹⁵ Ericsson 2015 s. 40f.

¹⁶ Miles, Robert och Brown, Malcolm. *Racism. Second Edition*. London. 2003. s. 101f.

¹⁷ Mulinari och Neergaard 2004 s. 19f; citatet från s. 20.

Metod

För att undersöka hur Arbetet skapar föreställning/vetande om galizier kommer en diskursanalys med fokus på texter att användas, detta för att kartlägga hur en identitetskonstruktion skapas.¹⁸ Nedan kommer en begreppsförklaring av vad som menas med galizier och vad skillnaden mellan en kategori och en grupp är. Men först en förklaring om vad som menas med galizier i denna uppsats.

Tecken

Det är viktigt att här skilja på en grupp och en kategori. I detta fall kommer galizier att vara en kategori eller för att använda ett diskursanalytiskt begrepp, ett tecken. Ett tecken kan beskrivas följande, namnet + innehållet= tecken. Namnet är i detta fall *galizier* och innehållet är *föreställningen om galizier*, tillsammans skapas tecknet galizier. Med föreställningen menas ”tankeinhåll”, det är våra föreställningar om galizier som skapar innehållet. Det innebär att tecknets betydelse är öppet eftersom innehållet skapas av de föreställningar som finns. Det som diskursanalysen intresserar sig för är den betydelseskapande processen, när tecken får mening.¹⁹ Här är det vilken föreställning som skapar innehållet i tecknet galizier som ska undersökas. Genom att undersöka i vilka sammanhang som Arbetet skriver tecknet galizier kan även föreställningen om dem som Arbetet kallar galizier undersökas.

För att undersöka tecknet galizier, för att se särskiljningen med och utan rasifiering så är det enklast att göra tecknet till en nod. En nod blir det tecken som har en koppling till de andra tecknen. Här kommer tecknet galizier vara en nod som de andra tecknen har en koppling till. Jag har valt att kalla dessa tecken för värdeord. Värdeord kan delas upp i två kategorier, den ena är särskiljning utan rasifiering med värdeord kopplade till vetande, rörelser, handlingar och händelser, den andra är särskiljning med rasifiering med värdeord kopplade till utseende, ursprung och egenskaper. Värdeorden kan inte bestämmas i förväg eftersom det är värdeordets koppling till tecknet som skapar föreställningen. Kring noden (galizier) kan man undersöka vilka andra tecken som används, då blir galizier en särskild punkt, som skapar ordning och det blir en mastersignifikant. Här kommer tecknet galizier vara en nod som andra värdeord har en relation till, det tecken som fixerar diskursen.²⁰ Exempel: *De importerade galizierna strejka*.²¹ Det är rubriken till en artikel i vilken galizierna beskrivs som solidariska

¹⁸ Bergström och Boréus 2012 s. 410.

¹⁹ Bergström och Boréus 2012 s. 365, 367.

²⁰ Bergström och Boréus 2012 s. 367.

²¹ Arbetet 2 september 1907.

med svenska strejkande arbetare och att de vägrat vara strejkbrytare. Värdeord som skapar särskiljning är importerade och strejk och ordet galizier är en nod.

Vem var galizier?

”Vi var `galizierungar`. Vi kallades så ibland när vi var barn. Vi förstod aldrig varför vi kallades så, och de som kallade oss så förstod det säkerligen lika lite. Först senare har vi förstått att det berodde på att våra föräldrar var polacker.”²² Detta berättar Birgitta Hansson (född Saltarski) och hennes bror Edvard Saltarski i boken *Säbyholmarna* (2002). Boken handlar om de människor som levde på Säbyholms gård från mitten av 1800-talet till mitten av 1900-talet och är ett resultat av en forskningscirkel som bedrevs vid Arbetarrörelsens Arkiv i Landskrona. Det intressanta med ovanstående citat är att det visar att alla som kallades galizier inte nödvändigtvis var från Galizien, i detta fall var de polacker.

Geografiskt var Galizien en provins i Österrike-Ungern vars fulla namn var, konungariket Galizien och Lodomerien med storhertigdömet Krakau,²³ detta var fram till första världskriget och numera ligger det som var Galizien mellan Polen och Ukraina.

Det finns olika uppfattningar huruvida galizierna ska räknas som östeuropéer eller västeuropéer. I Arbetet den 6 september 1907 förklarar författaren Gustav Bang att galizier kan komma från östra Tyskland, provinserna Ost- och Väst Preussen, Posen, Schlesien, ryska Polen, västra Ryssland och Galizien och borde snarare betecknas som ”den östeuropeiska lantarbetaren”.²⁴ Carl Henric Carlsson skriver i sin avhandling om östjudar att de judar som kommer från Galizien inte kan räknas till kategorin östjudar, för att Galizien ligger, under denna tid 1904-1907 i Österrike-Ungern som tillhör Västeuropa.²⁵ Även om området var heterogent med flera olika religioner och språk var majoriteten av invånarna slaver²⁶, men

²² Hansson, Birgitta (Saltarski) och Saltarski, Edvard ”Galizierungar”: Olsson Lars och Eriksson Jonna (red), *Säbyholmarna. Om arbetsfolk, arbetsförhållanden och facklig organisering på Säbyholms Gård, 1850-1945*, Arbetarrörelsens Arkiv i Landskrona. 2002. s. 131.

²³ Carlsson 2004 s. 156.

²⁴ Olsson, Lars, ”Skånska godsägare och galiziska roepiger. Kapitalism, betodling och arbetarimport före första världskriget.”: Norrlid, Ingemar, Olsson, Lars, Sandin, Bengt, Thelander, Jan och Anljung, Gertrud (red), *Över gränsen. Festskrift till Birgitta Odén*, Lund 1987. s. 267. I Olsson text står det den 7 september men det är den 6 september 1907, även det står att Gustav *Borg* är en dansk socialvetare och historiker, jag kunde endast utläsa författare utifrån artikeln.

²⁵ Carlsson 2004 s.55.

²⁶ Carlsson 2004 s. 157. Slaver - person av folk vars språk tillhör den huvudgren av den indoeuropeiska språkstammen som huvudsakligen hör hemma i östra Europa (o. som i nutiden representeras av bl. a. ryssar, polacker, tjeckoslovaker, bulgarer, serbokroater o. slovener). Källa: SAOB.

även rutener²⁷ och lill-ryssar²⁸ nämns i samband med galizier.²⁹ Ibland kan även polacker bli kallade för galizier som med Saltarski-syskonen.

Det är viktigt att förklara vad som i denna undersökning menas med galizier. ”Galizier” blev ett ord som användes för ett flertal olika grupper, framförallt för arbetare från östra Europa. Även om det kom lantarbetare som var från provinsen Galizien så blev ”galizier” ett ord som flera olika befolkningsgrupper kallades.³⁰ Vad är en etnisk grupp och kan galizierna som det skrivs om i Arbetet räknas som en etnisk grupp? En etnisk grupp kräver att det finns en inre sammanhållning, en sorts ”vi”-känsla. Man kan kalla dem en etnisk kategori, en grupp som får en gemensam etikett utan att de behöver känna tillhörighet. Det betyder att de *uppfattas* som en etnisk grupp.³¹

Men det viktigaste i denna undersökning är egentligen inte om Galizien räknas till väst eller öst, inte heller om de som kallas galizier kommer från Galizien, det är användningen av ordet galizier som är intressant. I denna undersökning är galizier ett tecken, inte en benämning på en folkgrupp, varken geografiskt eller etniskt. Det är hur Arbetet använder ordet för att skapa en föreställning om dem som de väljer att kalla galizier som är viktigt.

Källmaterial

Uppsatsen bygger främst på artiklar i tidningen Arbetet 1904-1907, men också i viss utsträckning på kommerskollegiums utredning från 1907 och riksdagstryck.

Urval

Eftersom syftet är att ta reda på hur galizier beskrivs, är det artiklar som innehåller ordet galizier i olika former som ska undersökas. Detta innebär att polacker, tyskar och annan utländsk arbetskraft kommer att uteslutas. De ligger utanför ramen av denna undersökning.

För att se hur föreställningen om galizier skapas kommer inte varje artikel som nämner galizier att tas med. Istället kommer specifika händelser under undersökningsåren att undersökas. Det är genom att sätta ett ord i ett sammanhang som det får en laddning; att se hur man skapar föreställningen om galizier och hur ordet använts i olika sammanhang kan ge en bättre bild av hur Arbetet skapar en föreställning om gruppen till skillnad mot att enbart rada

²⁷ Rutener – ukrainsk, lillrysk. Källa: SAOB.

²⁸ Lill-ryss - manlig individ av den gren av det ryska folket vilken till största delen är bosatt inom Ukraina (Lillryssland), ukrainare. Källa: SAOB.

²⁹ Arbetet 30 april 1906.

³⁰ Blomqvist, Håkan, *Nation, ras och civilisation i svensk arbetarrörelse före nazismen*, Carlsson, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2006, Stockholm, 2006 s. 210.

³¹ Carlsson 2004 s. 34f.

upp artikel efter artikel. Det viktigaste har varit att se hur man skapar föreställningen om *galizier*.

De händelser som jag valt ut är följande:

1904 – första importåret kommer fokus ligga på en debatt i andra kammaren³² i april och maj, om utländska arbetare. Även hur Arbetet rapporterar om importen ska undersökas.

1905 – kommer en arbetarkonflikt på en plats som heter Lindholmen att undersökas, även hur Arbetet skriver om det årets import och hur man skriver om *galizier* i samband med ett kolerautbrott i Tyskland.

1906 – under året kommer tre teman att undersökas, rumslighet, rörelse och brott.

1907 – under året skriver Arbetet om en arbetsmarknadskonflikt på en gård, Råbelöv, där strejker och blockader utbryter och torpare vräks. Det är en av de största konflikterna som det Skånska Landtarbetareförbundet är delaktiga i. Även ett dråp i Torkelstorp kommer redovisas, samt en dansk författares rapport angående arbetsvandrare och dikter skrivna under pseudonymen Scarron.

Det bör även nämnas i detta sammanhang att det inte varit möjligt att se vem som författat de olika texterna då artiklarna i Arbetet inte är signerade. Det är ett fåtal som har en förkortning likt N.O. eller liknande och då det inte är möjligt att undersöka vem det var har det inte tagits med. I avsnittet om konflikten på Lindholmen har en artikel tagits med som är signerad av *utestängda arbetare*, i detta fall var det en tydlig signering. Det har varit artiklar, notiser eller ledare som innehåller ordet *galizier* som tagits med, det har inte varit viktigt vem som skrivit utan att Arbetet publicerar. Ibland tog Arbetet in texter från andra tidningar och publicerade dessa. I de fallen så är den andra tidningens namn redovisat för.

Avgränsningar

Även om det 1903 kom ett antal *galizier* till kaolinverket i Ivö³³, så är det 1904, som den organiserade importen av utländska jordbruksarbetare till det skånska lantbruket och sockerindustrin börjar. Det är även under detta år som man för första gången lyfter frågan i AK i riksdagen. Att avsluta undersökningen 1907 motiveras med att kommerskollegium det året gör en utredning om utländsk arbetskraft i Sverige, denna utredning läggs fram 1909.

³² Kommer härefter att förkortas AK.

³³ Olsson, Lars, ”Det var bara *galizier* i kaolin... Om arbetskraftsimport och etnisk arbetsdelning vid Ifö kaolinbruk i Bromölla i början av 1900-talet”: Olsson, Lars och Åkerman, Sune (red), *Hembygden och Världen. Festskrift till Ulf Beijbom*, Svenska Emigrantinstitutionen. 2002.

Arbetet

Arbetet hade olika upplagor i landet men i denna undersökning kommer Arbetets Malmö-del att användas. Den är geografiskt mer lämplig då de flesta som kallas för galizier som kom till Sverige arbetade i skånska fabriker och inom skånskt jordbruk.

Arbetet startade 1887 och var sedan starten starkt förknippad med arbetarrörelsens framväxt, framförallt den sydsvenska.³⁴ Det är även under det första undersökningsåret som den skånska avdelningen av lantarbetarrörelsen bildas³⁵ och under undersökningsåren trycks Arbetet i flest exemplar, under 1904 16450 och det ökade till över 28000 under 1907. Det var de åren som Arbetet hade sin högsta upplaga.³⁶

Tidningen har i viss utsträckning använts av den forskning som gjorts om galizier i Sverige men inte på detta sätt. I *Sverige åt svenskarna* (1964) använder Tomas Hammar Arbetet för att i stora drag återge, hur pressen rapporterade om galizierna och framförallt om en debatt kring en interpellation i AK om galizierimporten. Även Håkan Blomqvist ser i *Nation, ras och civilisation i svensk arbetarrörelse före nazismen* (2006) på hur Arbetet skriver om galizierna när han undersöker hur rasism och nationalism har kommit till uttryck inom arbetarrörelsen. Samuel Edquist undersöker i *En historia om främlingar. Om effekterna av nationalistisk historieskrivning* (1998) hur Arbetet använder sig av ett nationalistiskt historiebruk när de skriver om galizierna. Även om varken nationalism eller rasism inom den svenska arbetarrörelsen är av intresse i denna uppsats så finns det anledning att återkomma till alla tre.³⁷

Riksdagstryck

Annat material som är använt är AKs protokoll från 1904, 15 april och 14 maj, där galizier nämns, dessa två protokoll kommer att användas i analysen. Även detta material är använt tidigare, av bland annat Tomas Hammar.

Kommerskollegiums undersökning

Bakgrunden till kommerskollegiums utredning 1907 är att det skett en ökning av utländsk arbetskraft i Sverige under några år. I förordet skrivs det att detta kan ha påverkat inte enbart

³⁴ Uhlén, Axel (red), *Arbetet. Minnesskrift*. 1937. s. 5.

³⁵ Back, Pär-Erik, *En klass i uppbrott: den fackliga lantarbetarrörelsens uppkomst och utveckling*, Framtiden, Malmö, 1961. s. 27.

³⁶ Uhlén 1937 s. 130f.

³⁷ Blomqvist 2006., Edquist, Samuel, ”En historia om främlingar: om effekterna av en nationalistisk historieskrivning”: Florén, Anders och Karlsson, Åsa (red), *Främlingar - ett historiskt perspektiv*, s. 89-102, 1998., Hammar, Tomas, *Sverige åt svenskarna = Sweden for the Swedes : invandringspolitik, utlänningskontroll och asylrätt 1900-1932*, Förf., Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 1964.

arbetsförhållandena utan även ”den allmänna ordningen och hygien i riket.”³⁸ När materialet har använts i forskning om galizier i Sverige så är det statistiken, alltså den del där man går igenom löner, arbetstider och antal arbetare från olika länder som arbetar i Skåne under denna tid som använts. Därför går det att säga att de som nedtecknats av kommerskollegium är de galizier som verkligen var i Skåne under 1907, inte de som kallades galizier men som härstammade från andra områden. I Malmöhus och Kristianstads län (Skåne) befann sig från landet Österrike och provinsen Galizien 195 män och 512 kvinnor. Sammanlagt var det således 707 personer med ursprung i Galizien i Skåne 1907.³⁹

Det som är av intresse i denna uppsats är inte att utröna hur många galizier som arbetade i Sverige under undersökningsåren, så den statistisk som kommerskollegium lägger fram är sekundär i detta sammanhang. När materialet tidigare använts är det statistiken som undersökts och inte hur kommerskollegium beskriver de utländska arbetarna.

Minnesuppteckningar

En annan typ av material som finns och som Lars Olsson använt sig av är minnesuppteckningar. På minnesbanken på Landskrona Museum finns en uppteckning av Olga Wetterberg, dotter till en av förvaltarna på Säbyholm gård, med titeln *Säbyholm gård 1897-1913. Anteckningar om arbetslivet, anställda, jordbruk, husdjur – förvaltarfamiljen i vardag och fest* (årtal osäkert) och i den finns det ett stycke som nämner de galizier som kom till gården i början av 1900-talet för att arbeta på betfälten. ”De första åren fungerade allt till belåtenhet. Många duktiga och trevliga flickor kom tillbaka år efter år. [...] Så småningom framkom flickorna med klagomål: förmannen skodde sig på flickornas bekostnad och var ofta närgången mot dem”. Denna uppteckning är dock problematisk att använda då den inte är daterad, även om det var denna text som inspirerade till denna uppsats.⁴⁰

Forskningshistorik

Galizier i Sverige

De som studerat varför man importerade arbetskraft från Galizien till Sverige före första världskriget är Tommas Hammar i *Sverige åt svenskarna* (1964) och Lars Olsson i *Skånska godsägare och galiziska roepiger. Kapitalism, betodling och arbetarimport före första*

³⁸ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s.5.

³⁹ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s. 21.

⁴⁰ Wetterberg Olga, *Säbyholm gård 1897-1913. Anteckningar om arbetslivet, anställda, jordbruk, husdjur – förvaltarfamiljen i vardag och fest*, (årtal osäkert). Finns tillgänglig på Minnesbanken i Landskrona Museum.

världskriget (1987) och i ”*Det var bara galizier i kaolin...*” *Om arbetskraftsimport och etnisk arbetsdelning vid Ifö kaolinbruk i början av 1900-talet* (2002) samt Louise E Bergström i *The import of Galician Labour to Southern Sweden. A transnational labour market event of the early twentieth century* (2009).

Hammar skriver i sin avhandling om svensk invandringspolitik att galizierna importerades för att stävja lantarbetarnas försök att organisera sig och att hålla nere lönerna. Han menar att det på grund av arbetskraftsbrist i jordbruket importerade arbetare från bland annat Galizien. Arbetsbristen förklaras med emigration till Amerika och att framförallt sockerfabrikerna drog till sig mycket arbetare.⁴¹ Det är kommerskollegiums utredning från 1907 som Hammar har som sin primära källa.⁴²

Hammar använder sig delvis av tidningsartiklar, några av dem publicerade i *Arbetet* för att förklara den reaktion som sker i och med importen, men fördjupar sig inte i pressens reaktioner eller språkbruk. Han vill undersöka den debatt som importen av galizier medförde, men inte hur man beskriver galizier eller annan utländsk arbetskraft. Eftersom Hammar undersöker hur svensk politik förändrats i invandringsfrågan är det debatten i AK som han lyfter fram.⁴³ Den 15 april lägger socialdemokraten Thorsson⁴⁴ fram frågan om han kan få lämna en interpellation till statsministern där han vill ställa frågan om man tänker vidta åtgärder för att förebygga importen av utländsk arbetskraft. Thorsson visar att Tornérhjelm⁴⁵ i intervjuer framlagt förslaget att man kanske måste ta in arbetskraft från andra länder, då det är brist på arbetare till sockerfabrikerna och att man i Sydtyskland ofta tar in arbetare från Polen. Thorsson tolkar Tornérhjelm's uttalande som ett led i att hålla svenska arbetares löner nere.⁴⁶

Frågan att lägga fram interpellationen röstas ner i AK, men ett flertal ledamöter reserverar sig mot detta.⁴⁷ De flesta som röstade för att interpellationen skulle framställas var liberaler men även några konservativa ansåg att interpellationen skulle få läggas fram. Hammar själv anser att interpellationen var underligt ställd då den inte tar upp bristen på arbetskraft i det skånska

⁴¹ Hammar 1964 s. 32ff.

⁴² *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.*

⁴³ Hammar 1964 s. 32ff., Debatten i AK på s. 36ff.

⁴⁴ Fredrik Thorsson, agitator, bildade Skånska Landtarbetareförbundet 1904, invald i AK 1902 för socialdemokraterna. Källa: Hammar 1964 s. 34., Back 1961 s. 15f.

⁴⁵ Gustaf Tornérhjelm, landshövding i Malmöhus län. Källa: Hammar 1964 s. 32.

⁴⁶ Hammar 1964 s. 34ff., Olsson 1987.

⁴⁷ Hammar 1964 s. 34f., AK:1904, 15 april.

jordbruket. Han använder sig av kommerskollegiums utredning 1907⁴⁸ och drar slutsatsen att socialdemokrater, som annars var internationalister, är tydligt fosterländskt inriktade i denna fråga, att det är den svenska arbetaren som var viktigast för dem. Höger/liberala tidningar ser importen som oundviklig men en nödvändighet om än en tillfällig lösning. Vänstertidningar är mer kritiska och ser importen som ett hot mot arbetarrörelsens organisering. Alla sidor i debatten verkar däremot hålla med om att den billiga arbetskraften från öst inte är lämplig på grund av folkslag och ras.⁴⁹

I *Skånska godsägare och galiziska roepiger. Kapitalism, betodling och arbetarimport före första världskriget* (1987) undersöker Lars Olsson om det finns någon sanning i att galizierna kom till Sverige för att vara strejkbrytare. Han undersöker även om det var för att hålla nere lönerna och om det var arbetsbrist på landsbygden, som påkallade importen av galizier. Att galizierna enbart importerades för att vara strejkbrytare håller inte enligt Olsson eftersom de var för få och för att majoriteten av de galizierna som kom till det skånska jordbruket var kvinnor. Men trots det lever bilden av galizier som strejkbrytare kvar. Att galizier skulle vara importerade för att hålla nere löner och kostnader anser Olsson även det är en förenklad förklaring, eftersom importen medförde andra kostnader. Galizierna fick inte enbart betalt i lön utan de fick även naturaförmåner, som exempelvis bränsle, fri bostad, och skummad mjölk och potatis och själva importen kostade med agentavgifter och resor.⁵⁰

Om man räknar ihop vad en svensk arbetare fick betalt i lön och en galizisk arbetare fick så verkar det som att den galiziska arbetaren var billigare, men då glömmer man bort att i galiziernas kontrakt ingick även naturaförmånen. Galizierna medförde även andra kostnader eftersom de fick anställas under hela säsongen, från april till sen höst, och även om det inte fanns arbete på betfälten var man tvungen att betala dem och ge dem boende. Ofta löste man det med att man hittade på andra arbetsuppgifter till dem, man exploaterade arbetskraften så mycket man kunde. På grund av arbetarnas kön, kvinnor, fanns det begränsningar i vilka uppgifter man ansåg att de kunde utföra. Fördomarna mot arbetarna var att de enbart dög till att arbeta på betfält och sattes på enklare jobb som att köra vagn.⁵¹

En annan extra kostnad var att man fick anställa en tillsynsman som ansvarade för att de utländska arbetarna skötte sig. Denna person skulle förutom lön även ha naturaförmåner. Till

⁴⁸ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.*

⁴⁹ Hammar 1964 s. 35f.

⁵⁰ Olsson 1987 s. 269f., 276f.

⁵¹ Olsson 1987 s. 278.

tillsynsmannen fanns det en extra kostnad, en kvinna som skulle sköta köket och bostäderna. Om inte tillsynsmannen tog med sig sin hustru fick man anställa en person till. Tillsynsmannen utförde inget arbete i jordbruket utan fungerade som länken mellan de galiziska kvinnorna och resten av gården. Om man räknar ihop vad de utländska arbetarna kostade i relation till de svenska arbetarna så blev det i vissa fall till och med dyrare att anställa galizier.⁵² Olsson anser att importen av galizier som lönedumpare och strejkbrytare inte är en tillräcklig förklaring.

Olsson har även skrivit ”*Det var bara galizier i kaolin...*” *Om arbetskraftsimport och etnisk arbetsdelning vid Ifö kaolinbruk i början av 1900-talet* (2002) där han ser närmare på de galizier som kom till kaolinbruket vid Ifö och som Bromölla och Ifö-verken kallar ”ett mörkt kapitel i företagets historia.” Fokus ligger på den arbetskraftsimport som sker till Ifö-verken, varför den skedde och vilka arbetsvillkor som gällde för arbetarna. Varför man importerar utländsk arbetskraft till Bromölla kan förklaras med en snabb expansion och ett uppsving för kaolin, som fanns lagrad i kalksten och måste brytas och forslas bort innan man kom åt den råa kaolin. Till skillnad från jordbruket där majoriteten av arbetsimporten var kvinnor var de flesta som arbetade i kaolinen män. Olsson skriver att arbetet i kaolinen var manligt kodat och att etniciteten var viktig i rekryteringen av arbetare från Galizien, men ger ingen förklaring till varför han anser detta.⁵³

Även Louise E. Bergström skriver om arbetskraftsimport i *The import of Galician Labour to Southern Sweden. A transnational labour market event of the early twentieth century* (2009) och precis som Olsson skriver hon att man importerade från områden i östra Europa där det fanns olika konflikter på arbetsmarknaden, sociala, ekonomiska och etniska motsättningar. Bergström ser på hur själva importen organiserades och hur olika länder påverkade utvecklingen. Framförallt är det Danmark som påverkade och inspirerade den svenska importen av galizier, mycket på grund av att en del av storbruken ägdes av danska företagare. Liksom Hammar undersöker Bergström hur importen påverkat hur invandringspolitiken formats. Arbetskraftsimporten till betfälten och det skånska jordbruket var begränsat i tid och rum, men under den tid som den pågick påverkade den och skapade indirekt eller direkt arbetsmarknads-konflikter. Det material som både Hammar, Olsson och Bergström använder

⁵² Olsson 1987 s. 278f.

⁵³ Olsson 2002 s. 275ff. Citat s. 275.

som bas för sin forskning är kommerskollegiums utredning om utländska jordbruksarbetare i Sverige 1907.⁵⁴

Pär-Erik Back skriver i *En klass i uppbrott. Den fackliga lantarbetarrörelsens uppkomst och utveckling* (1961) om och för Lantarbetarförbundet och dess framväxt och fördjupar sig inte i galizier-frågan utan nämner det som en del av krisen på landsbygden och framväxten av lantarbetarrörelsen. I ett avsnitt i boken beskriver Back en konflikt i Råbelöv och denna kommer att användas i analysdelen.

Nationalism och galizier

Samuel Edquist undersöker i *En historia om främlingar. Om effekterna av nationalistisk historieskrivning* (1998) om hur nationalism kom i uttryck i arbetarrörelsens skrifter och agitation och likaså kopplar Håkan Blomqvist i sin avhandling *Nation, ras och civilisation i svensk arbetarrörelse före nazismen* (2006) samman tidens syn på nationen med nationalismen och det språk och uttryck som användes.

Edquist anser att det är tydligt att Arbetet använder sig av en borgerlig retorik när de skriver om fosterlandet, att det egentligen är ett sätt för socialister att ge igen för den tidigare debatt som varit om tullar. Då använde sig borgerligheten sig av retorik kopplad till fosterlandskärlek och att man var landsförrädisk om man inte ville införa tullar, och nu använder Arbetet den borgerliga retoriken mot just borgarna. Enligt Edquist är inte arbetarrörelsens kritik riktad mot galizier utan mot importen och kritiken är mot den borgerliga nationsbilden som var starkt kopplad till kungamakten, militären och kyrkan medan arbetarrörelsen ansåg att det var arbetarklassen som representerade det svenska folket.⁵⁵

På liknande sätt skriver Blomqvist, att ”nationen Sverige lika med folket och folkets ryggrad i sin tur lika med arbetarklassen och bönderna.” Även om syftet inte är att undersöka nationalism och rasism i arbetarrörelsen under tidigt 1900-tal är det viktigt att ha detta i åtanke i läsningen av Arbetet. Blomqvist skriver i ett avsnitt om galizier, där han visar på den begreppsförvirring som finns, att galizier används i folkmun för att beskriva arbetare från

⁵⁴ Bergström Louise E. ”The import of Galician Labour to Southern Sweden. A transnational labour market event of the early twentieth century.”: Olofsson, Magnus (red). *Konflikt och samförstånd. Texter från arbetarhistorikermötet i Landskrona 1 maj 2009*. Centrum för Arbetarhistoria, Landskrona. 2009. s. 90, 93ff., Olsson 2002 s. 280. För forskning om arbetskraftsimport till Danmark se: Nellemann George, *Polske landarbejdere i Danmark og deres efterkommere. Et studie af landarbejder-indvandringen 1893-1929 og indvandrerens integration i det danske samfund i to generationer*. Nationalmuseet. 1981., samt Zip Sane Henrik, *Billige og Villige? – Fremmearbejdere i fædrelandet ca. 1800-1970*. Farums Arkiver & Museer. 2000. För forskning om svensk invandring till Danmark se: Willerslev Richard, *Den glemte indvandring. Den svenske indvandring til Danmark 185-1914*. Köpenhamn. 1983.

⁵⁵ Edquist 1998. s. 91ff.

östra Europa. Även om det bara var en liten del av de som kallades galizier som sattes in som strejkbrytare skapade det en bitterhet inom arbetarrörelsen.⁵⁶

All tidigare forskning om galizier i Sverige är riktad mot att förklara den svenska arbetarrörelsen syn på nationalism, hur importen organiserades, varför man tog hit galizier, ingen forskning undersöker föreställningen om galizier och hur den skapas. Däremot tangerar Elias Anderssons min forskning om galizier i en c-uppsats där han skriver om hur synen på ”den Andre” varit inom svensk arbetarrörelse. I ett avsnitt skriver han om galizier och hur man såg på dem inom arbetarrörelsen.⁵⁷ Han använder sig delvis av samma tidningsartiklar som jag, Arbetet den 11-14 april 1904 men även tidningen Fram⁵⁸ och kommer till en liknande slutsats som Edquist och Blomqvist gör, nämligen att det är hur man ser på nationen som påverkar hur man skriver om galizierna och andra folkgrupper. Det finns i Arbetet och Frams artiklar ett element av hot mot befolkningen med att man tar in främmande element och språkbruket ska placeras in i den rådande nationalismen. Även om vi använt samma artiklar så har vi landat i olika slutsatser. Att enbart se på nationalism som förklaring till varför man skapar och formar bilden av galizier är inte tillräcklig. Därför har även extern litteratur tagits in för att se om det finns forskning som undersökt hur man skapar och medvetandegör en grups existens.

Liknande forskning om särskiljning av olika grupper

Liknande forskning finns om andra ’grupper’, exempelvis har Martin Ericsson i sin avhandling om det som kommer kallas ”tattarfrågan” skrivit om hur man medvetandegör en befolkningsgrupps existens. Hans teori om särskiljning och rasifiering används i denna uppsats och har formulerat frågeställningen.⁵⁹ Eftersom syftet är att se hur bilden av galizierna skapas var det en bra ingång till ämnet. Vår utgångspunkt skiljer sig åt på många sätt, exempelvis kommer inte lagar eller förordningar att undersökas här. Det är enbart själva teorin om särskiljning, makt och rasifiering som används.

Liknande forskning om hur det skapas föreställningar om en grupp finns i Johan Svanbergs avhandling *Arbetets relationer och etniska dimensioner. Verkstadsföreningen, Metall och esterna vid Svenska Stålpressningens AB i Olofström 1945-1952* (2010). Han skriver om

⁵⁶ Blomqvist 2006 s. 188, 210f, 220. Citat från s. 188.

⁵⁷ Andersson Elias, *Arbetarrörelsens gränser. En studie av synen på den Andre inom den svenska arbetarrörelsen under början av 1900-talet. Idé- och lärdoms historia 61-90 hp*, Lunds Universitet. Institutionen för kulturvetenskaper. 2009.

⁵⁸ Fram, socialdemokratisk ungdoms tidning.

⁵⁹ Se ovan i teorikapitlet, s. 5.

galizierna i en kort passage och understryker att det inte är viktigt om galizierna var strejkbrytare eller ej utan att det existerade en bild av utländska arbetare som strejkbrytare och att det är dessa berättelser som fick liv i arbetarrörelsen och att den bilden levde kvar.⁶⁰

Även Carl Henrik Carlsson skriver i sin avhandling *Medborgarskap och diskriminering. Östjudar och andra invandrare I Sverige 1860-1920* (2004) om hur grupperns existens skapas och hur lagar och förordningar skapas utifrån föreställningen om dem. Han skriver även hur man kategoriserade människor och framförallt om östjudar och om invandring till Sverige 1860-1920. Boken nämner galizier i ett stycke som berör judar från Galizien. Av de galizier som gjorde en naturalisationsansökning mellan 1860-1920 var 32 av 38 judar. Carlsson skriver att de judar som kom från Galizien till Sverige kan, precis som de östjudiska invandrarna från det tsarryska riket haft ett dubbelt handikapp i att vara både jude och ”ryss”. Men det var (kanske) framförallt att vara galizier som var problematisk då det fanns en spridd och väletablerad bild av galizier som: ”den uslaste galizier på de skånska betfälten” om de säsongarbetare som arbetade inom sockerindustrin och på betfälten.⁶¹

⁶⁰ Svanberg, Johan, *Arbetets relationer och etniska dimensioner: Verkstadsföreningen, Metall och esterna vid Svenska stålpressnings AB i Olofström 1945-1952*, Linnaeus University Press, Diss. Växjö : Linnéuniversitetet, 2010, Växjö, 2010.

⁶¹ Carlsson 2004 s. 55, 158f. Citat från s. 158.

2. Galizier i Arbetet 1904-1907

I detta avsnitt går jag igenom tidningen Arbetet för de år jag valt för min undersökning. Redovisningen organiseras årsvis.

Arbetet år 1904

I Skåne bildas 1904 det Skånska Landtarbetareförbundet. En bakgrund var den snabba industrialiseringen i Skåne och att sockerindustrin på grund av tullskydd kunde bygga fler fabriker samt att gynnsamma förhållanden för att odla betor skapade ett uppsving inom just betodlingen under slutet av 1800-talet. Att fler odlade betor gjorde att sockerfabrikerna hade ett bra utgångsläge vid förhandling om betpriser varje år. Men på grund av en mättnad på marknaden av betor började motsättningar mellan odlare och sockerbruksägare uppstå. Konflikten stod mellan bönder och fabriker som började köpa upp egendom för att ha kontroll över betodlingen. Konflikten påverkade även arbetaren när fabrikerna fick stängas ner på grund av striderna mellan arbetsgivarparterna. Arbetsgivarna började med lönedpressning. Under början av 1904 påbörjade ett försök av arbetsgivarna att pressa ner lönerna på några gårdar, men arbetarna var organiserade och gick ut i strejk, som varade i 18 dagar. Arbetarna började organisera sig. Det är nu som man började ta in utländska arbetare till jordbruket.⁶²

AK

Den 15 april lägger Thorsson fram en interpellation i AK angående de galizier som anlät till Sverige för att arbeta. I samband med interpellationen citerar han tidningsartiklar publicerade i Nyaste Kristianstadsbladet och Öresunds-Posten som innehåller beskrivningar av galizierna som;

en egendomlig massa, hvilken vid närmare påseende befanns vara en samling kvinnor. Hopkrupna den ena hvilande hufvudet på den andras axel, sutto de där i långa rader packade liksom inlagda sillar, uselt klädda, åtminstone efter våra begrepp.⁶³

Vidare säger han att det kommer att anlända flera galizier för att arbeta på skånska gods, allt utifrån de artiklar som han läst i ovan nämnda tidningar. Thorsson ställer sig frågan om det är lämpligt att Sverige som har en stor emigration, där svenska arbetare lämnar landet, ska ta in

⁶² Back 1961 s. 24f.

⁶³ AK:1904, 15 april.

främmande arbetskraft och ställer frågan: ”Ämnar regeringen vidtaga några åtgärder till förebyggande af den nu pågående importen af utländsk arbetskraft?”⁶⁴

Även om syftet med interpellationen var att lyfta frågan om utländsk arbetskraft så är det galizier som nämns, ingen annan nationalitet. Det får vara osagt om Thorsson verkligen ansåg detta om dem som han kallade galizier men han väljer medvetet ut och citerar dessa artiklar. Det han säger blir diariefört och går att läsa i protokoll från AK. Att Thorsson väljer att citera tidningar visar att de har ett inflytande över det som sägs officiellt, i detta fall är det inte Arbetet men anledningen till att ovanstående debatt redovisas är att de artiklar som Thorsson citerar från Kristianstadsbladet och Öresunds-Posten även finns i Arbetet, en aning annorlunda men med liknande innehåll.

Däremot kommer frågan om en invandringslag upp i en ny interpellation framlagd av Hjärne⁶⁵ senare på våren, där han undrar om det finns medel för att kontrollera invandringen av utländsk arbetskraft. Han nämner inte galizier. I Sverige under denna tid och ”sedan 1860 tillämpades det fria folkutbytes princip” är civilministerns svar och tillägger att det inte finns någon anledning att förändra något i detta läge. Den efterföljande debatten i AK visar att medan liberalerna såg invandringsfrågan som en storpolitisk fråga, inte specifikt i samband med galizierna, så lyfter Thorsson upp just galizier-frågan igen under debatten. Syftet med Hjärnes interpellation är inte att lyfta galizier-frågan utan för att utreda om de förändringar som sker i Östeuropa, med en ökning av befolkningen, kan påverka Sverige. Ska även Sverige ha ökad kontroll över invandringen? Svaret från civilministern är att den lag som redan finns, med möjlighet att utvisa personer som bryter lagen, är tillräcklig men att man om situationen förändras ska utreda frågan.⁶⁶

Arbetet rapporterar om debatten i AK och tar upp att Thorsson har tagit upp det missnöje som nu självklart finns bland svenska arbetare när deras arbete tas ifrån dem av billig utländsk arbetskraft, och att importen av dem är ett led i att hindra svenska arbetare att organisera sig. Vidare nämns det att kapitalisterna haft som anledning till importen att det är brist på lantarbetare, men detta tillbakavisar Thorsson med att säga att det inte är underligt att svenska arbetare tar arbete i fabriker i städerna och emigrerar när lönerna i jordbruket är så låga.⁶⁷

⁶⁴ AK:1904, 15 april.

⁶⁵ Harald Hjärne, konservativ ledamot i AK., Hammar 1964 s. 37.

⁶⁶ AK:1904, 14 maj., Hammar 1964 s. 37ff. Citat från s. 37.

⁶⁷ Arbetet 14 maj 1904.

Existens

I början av april 1904 publicerar Arbetet ett antal artiklar, under samma tid som Thorsson lägger fram sin interpellation. Den 9 april 1904 återfinns: *Nu komma galizierna!* I artikeln skriver man att det rör sig om 22 kvinnor som anlänt via Köpenhamn till Landskrona och enligt deras tillsynsman, som Landskrona Kuriren pratat med, har dessa kvinnor kommit för att arbeta på Mariebergs gård som ligger utanför Landskrona. Tillsynsmannen berättar vidare att det kommer att komma ”ytterligare 120 galiziska slafvar” till Helsingborgs sockerfabrik och att det senare väntas ”en mängd galizier” till Örenäs. Artikeln i Arbetet beskriver inte kvinnorna utan kritiserar de som tagit hit dem med syftet att ”nedtrycka den svenske arbetaren till en ännu lägre lefnadsstandard”.⁶⁸

Både rubrik och text i Arbetet har tydliga särskiljningsmarkörer. Däremot kan man inte säga att man tillskriver galizierna egenskaper i detta skede utan endast medvetandegör deras närvaro och att det kommer att anlända flera. Med det startar den process i vilken man skapar en förställning om gruppens existens.⁶⁹ Efter den inledande artikeln följer ett antal texter i Arbetet med rubrikerna: *Invasionen*, *De främmande inkräktarna*, *Den galiziska faran* och även *Sockersjukan*⁷⁰ kan räknas in här även om det inte är en artikel utan en dikt. Även rubriker med ord som slafimport används. Texterna innehåller ofta ordet fosterland och riktar kritik mot importörerna som kallas för patentpatroner och landsförrädare. Edquist skriver att socialdemokratins förhållningssätt till nationalism är tydlig i deras beskrivning av galizier och att det ska kopplas till den nationalistiska historieskrivningen som fanns, där man framhåller Sverige som en nation och ett folkslag och med det sätter det svenska i kontrast med andra befolkningsgrupper och med det skapar främlingar.⁷¹

Den 11 april publiceras en artikel med rubriken *Invasionen*. och den första meningen är ”Det svenska folket”. Sedan följer en beskrivning av de människor som precis anlänt till Helsingborg;

Ungefär vid tiden för amen i Mariakyrkan sågs en underlig skara
beträdda Sveriges jord och Helsingborgs stenläggning. Det var ett
långt tåg af kvinnor, gamla kvinnor, unga kvinnor och kvinnor med
och utan barn. Småväxta, men intetsägande ansikten, böjda under

⁶⁸ Arbetet 9 april 1904.

⁶⁹ Eftersom startåret för denna undersökning är 1904 måste en reservation göras för att det kan nämnas galizier i 1903 års Arbete, men det året ligger utanför denna uppsats undersökningsram.

⁷⁰ Arbetet 11 april 1904, 12 april 1904, 14 april 1904., Arbetet 15 april 1904. Se Bilaga 2.

⁷¹ Edquist 1998 s. 89ff.

bördan af stora klädesbylten stego främlingarna i land, framdrifna af ett par grofhuggna, knölpåksklädda karlfigurer. Polacker, galizier till betjätten. [...] representerade en skock billig arbetskraft. Eländigt klädda, slöa och rådvilligt lifliga, som en hop boskap, representerade de det lägsta stadiet af varan – arbetskraft. [...] Dessa förnedrade, bestulna varelser [...] ⁷²

Särskiljningen i ovanstående text är tydlig redan i rubriken, där man med ordet invasion tydligt markerar att man anser att det är främmande element som anlämt. Även om det är anklagelser mot importörerna, galizier till betjätten, så är det galizierna som är i fokus, beskrivningarna av dem som ”eländigt klädda, slöa och rådvilligt lifliga, som en hop boskap, representerade de det lägsta stadiet af varan – arbetskraft.” Även om det i texten framgår att de galizier som anlämt inte är en invasionshord utan en grupp kvinnor, tyngda av bördan av sin packning så är rubriksättningen en varning till läsaren. Genom rubriksättningen skapar Arbetet föreställning om gruppens existens. ⁷³

Om galizierna blir särskiljda med rasifiering är inte tydligt, även om man kan argumentera att beskrivningen av dem som småväxta, men intetsägande ansikten, kan antyda rasifiering, men det kopplas inte samman med ursprung eller egenskaper. Gränslandet mellan att tillskriva dem egenskaper kopplade till att de är billig utländsk arbetskraft är inte samma sak som att tillskriva dem egenskaper kopplade till att de är galizier. I texten framgår det inte att deras sätt att vara, hur de ser ut eller hur de rör sig är kopplade till att de är kallas galizier. Det är enbart som arbetskraft som de beskrivs. I detta skede är galizier enbart en vara som transporterats från ett främmande land, som ett hot mot den svenska lantarbetare som säljer, just sin arbetskraft i form av kroppsarbete. Och det är det som de lantarbetare som kallas galizier representerar, en kropp som ska ta ifrån en svensk arbetare det enda hen har att sälja.

Detta blir tydligt den 13 april då Lunds Fabriksarbetares fackföreningssektion nr 1 (sockerfabriksarbetarna) skriver en protest som publiceras i Arbetet. Där framhåller man att det är ett slag mot ”landets egna kroppsarbetare”, ett försök till ännu mer utsvältning och att i en tid då tusentals emigrerar till Amerika, ska då den svenska kroppsarbetaren bli ersatt av

⁷² Arbetet 11 april 1904.

⁷³ Ericsson 2015 s. 38.

utländsk arbetskraft? Även om denna text inte innehåller galizier så visar den vad man inom arbetarrörelsen såg som hotet med importen av utländsk arbetskraft.⁷⁴

I *Den galiziska faran* gör Arbetet en tydlig särskiljning med rasifiering i beskrivningen av galizier. Artikeln börjar med en kritik mot importörerna men mynnar ut i att varna för de importerade arbetarna, som är en ”folkas – nästan vildar- som är villiga att sälja sin muskelkraft”. Man fortsätter i samma anda ”af utländska arbetare, och af arbetare, som inte känna sitt eget värde utan i verkligheten stå bra nära djurens nivå.” och tar även in en borgerlig artikel för att visa att även press som är ”strängt samhällsbevarande” är kritisk mot en import av en grupp som;

väl knappast kunna kallas civiliserade i vanlig europeisk mening och tillhöra i odling efterblifna raser, kunna på grund af sin lägre kultur och sina små anspråk på lifvet.⁷⁵

Det är föreställningen om galiziers låga nivå i moral och social mening som man vill få fram.⁷⁶ Även om anklagelserna är riktade mot importörerna så är det galizierna som blir särskiljda och tillskrivs olika egenskaper.

Dagen efter kan man läsa i *Den utländska slafimporten* att den lägre befolkningen i Galizien är mycket okunnig och knappt ens lärt sig läsa eller skriva och sannolikt inte hört talas om det land till vilket de transporteras som ”viljelösa djur”, Galizien beskrivs som överbefolkat och där möjligheterna till arbete är små. Nu är de i ett land där de inte förstår språket och har således blivit rättslösa.⁷⁷

Situationen i Galizien förklaras med att trots att det är ett fruktbart land så missköts det av den landägande polska adeln;

Massan av inbyggare äro slaver hvilka åter skiljas i polacker och rutener. De senare samma folkstam som i Ryssland benämnes `lillyrarna` äro undertryckta folkelement, hvars språk och nationalitet af myndigheterna ej gärna tillerkännas likställighet med polackernas.⁷⁸

⁷⁴ Arbetet 13 april 1904.

⁷⁵ Arbetet 14 april 1904.

⁷⁶ Blomqvist 2006 s. 219f.

⁷⁷ Arbetet 15 april 1904.

⁷⁸ Arbetet 22 april 1904.

Slaver beskrivs av Friedrich Engels som ”historielösa folk” och betraktades som ett barbariskt folkslag utan kultur och civilisation. Men det är rysskräcken som speglas i hur Arbetet skriver om galizier här. Ryssar ansågs stå lägre kulturellt än svenskar och representerade barbariska förhållanden.⁷⁹

Vidare skriver man att levnadsvillkoren är så pass dåliga att arbetare söker sig till främmande land för anställning. I en lite notis berättar man att det anlät 13 galizier, kvinnor vars klädsel likande ”zigenarstil”⁸⁰ och under rubriken *Helsingborgs sockerbolags slafdepå* skriver man om de hemska levnadsförhållanden som de hitkomna galizierna får leva i, och kanske är det även så att det inte ens finns könsseparerade bostäder. Kan de galiziska flickorna förbli okunniga och oerfarna?⁸¹

När Arbetet skriver om sockerbolagets slavdepå så är det egentligen ägarna, importörerna som kritiserar men det är beskrivningarna av galizierna som är intressant. Det är högern och kapitalisterna som kritiserar för att släppa in ryska förhållanden och driva den svenska arbetaren från hem och arbete och släppa in arbetare från öst, från lägre stående kultur. Det är i detta sammanhang som retoriken från arbetarrörelsen kan förstås, att om strejkbrytare var ”ociviliserade slaver” kunde språket få en hatfylld ton.⁸²

Om det inte tidigare gick att urskilja en tydlig särskiljning med rasifiering är det i detta fall klart vad som åsyftas. Arbetet särskiljer galizier genom att applicera egenskaper på dem utifrån ursprung. Det kan sägas att en form av föreställning om galizier skapas i och med Arbetets texter och val av rubriker under april 1904.

En fråga som kan tilläggas är om Arbetets texter om galizier är xenofobiska?⁸³ Termen xenofobi är inte helt oproblematiskt eftersom den betyder en irrationell rädsla för främlingar.⁸⁴ Men det finns tydliga xenofobiska drag i det Arbetet skriver och den föreställning de skapar om galizier. Exempelvis skapar Arbetet en tydlig vi/dom-känsla när de skriver om galizier och en uppdelning mellan kulturer, där galizier har en låg kultur gentemot den svenska.⁸⁵

⁷⁹ Blomqvist 2006 s. 196., 202f.

⁸⁰ Arbetet 22 april 1904.

⁸¹ Arbetet 22 april 1904.

⁸² Blomqvist 2006 s. 219f.

⁸³ Xenofobi – fruktan för främlingar. Källa: SAOB.

⁸⁴ Carlsson 2004 s. 35.

⁸⁵ Carlsson 2004 s. 35.

Arbetet år 1905

Lindholmen – en dåranstalt

I november 1904 har det kommit rapporter från Lindholmen där det sägs att det finns galizier som vägrar vara strejkbrytare, men däremot finns där ett antal smålänningar som är strejkbrytare.⁸⁶ I rapporteringen från Lindholmen 1905 beskrivs i artikeln *Strejkbrytare vid Lindholmen* en som kallas galizier som en inbiten strejkbrytare samtidigt som andra som kallas galizier vill lämna när de insett att de blivit ditlurade för att vara strejkbrytare.⁸⁷ Dessa lämnar Lindholmen för att bege sig hemåt i all hast på grund av bråk men måste återvända för att hämta sitt bohag och efterlämnade familjemedlemmar. Galizierna får hjälp av en person från lantarbetarförbundet som hjälper dem att packa ihop.

Den galizier som beskrivs som en inbiten strejkbrytare tränger in i bostaden tillsammans med några andra män och lantarbetarförbundets man måste gömma sig i en skrub. Det är osäkert om de som packar ihop för att lämna är galizier eller polacker, både nämns. En galizierflicka är däremot tydlig att urskilja, hon är den som berättar för den inbitne strejkbrytaren att en svensk man hjälper galizierna/polackerna att packa. Denna flicka anklagar sedan de avresande galizierna/polackerna för att de stulit klädesplagg från henne. Efter en genomsökning visar det sig att detta inte stämmer. Stämningen är hotfull och ett flertal personer anfäller lantarbetarförbundets man och lämnar honom på en väg, slagen och blodig. Han överlever. De han försökte hjälpa kunde trots vedermödorna resa hemåt och de lovade att de aldrig kommer att återvända till Sverige.⁸⁸

Enligt Arbetet fanns det nu enbart två galizier kvar på Lindholmen, den inbitna strejkbrytaren och den skvallrande flickan. På norra Lindholmen fanns däremot ett 10-tal galizier kvar, men Arbetet tror att deras roll snart är utspelad när det är tydligt vilka problem det medför att ha galizier i sin arbetsstyrka istället för svenska arbetare.⁸⁹ Den 20 januari skriver Arbetet återigen om händelsen på Lindholmen *Öfvervåldet vid Lindholmen*. Det är en liknande text som den 14 januari och en polisrapport. Den galiziska flickan nämns men inget mer om galizier.⁹⁰

I mars börjar Arbetet skriva om Lindholmen igen. En galizier, sedan tidigare omtalad, har ”tagit sig ett bastant rus, formligen spelade vansinnig”. Han har uppenbarligen ett dåligt

⁸⁶ Arbetet 29 november 1904.

⁸⁷ Arbetet 13 januari 1905.

⁸⁸ Arbetet 13 januari 1905.

⁸⁹ Arbetet 14 januari 1905.

⁹⁰ Arbetet 20 januari 1905.

”ölsinne” och har kastat tegelstenar mot polis som har tillkallats till platsen. Galiziern blir häktad sedan han försökt skjuta mot polisen men revolvern var inte laddad. Arbetet beskriver scenen och namnger den galiziska mannen, hans namn stavas på tre olika sätt i artikeln⁹¹ och det framgår tydligt att den som skrev artikeln ansåg att galiziern verkade galen. Inte nog med att han var full mitt på dagen, han blev även fullkomligt vansinnig under berusningen.⁹²

Nästa dag följer Arbetet upp händelserna på Lindholmen och skriver *Ställningen på Lindholmen* och kallar platsen för ”dåranstalten”⁹³ för där lever ett 10-tal galizier som bråkar sinsemellan och har gjort det under en lång tid. En man springer omkring och säger: ”Hjälp kamrater, aldrig mer polacker till denna gård.” Han tar sig om huvudet som är blodigt och sönderslaget, benen bär honom knappt och snart ”kysste han marken”. De personer som observerar detta och rapporterar till Arbetet håller avståndet från händelserna och från mannen och de andra utländska arbetarna. Det finns misstänksamhet mellan svenskarna och de utländska arbetarna. Mannen som är galen (galizier?) blir bortjagad av de andra galizierna som även kallar honom ”djuret”. Det som föranlett bråket är en avskedsfest för galizierna som skulle resa hemåt och enligt vittnet som rapporterar till Arbetet har det funnit vakter på plats och en av vakterna såg ut att ha blivit slagen.

Vittnena berättar vidare om när de är på väg ifrån Lindholmen. De möter en grupp galizier som de passerar, men de säger att galizierna sedan avlossar skott i deras riktning och i luften. Ingen såg detta men hörde skotten. Man upprepar att Lindholmen är en dåranstalt. De vittnen som berättar detta för Arbetet är arbetare som är utestängda på grund av utländsk arbetskraft. De undrar om inte patron Kockum vet vad som sker men skyller mer på förvaltaren som verkar vara ”ryskt sinnad”. Artikeln är undertecknad: ”utestängda arbetare”.⁹⁴ Det är ovanligt att en artikel är undertecknat men i fallet här finns det inte namn, men i alla fall en avsändare. I ett stycke kallas galizierna för ”älsklingarna”, inte med ömhet, utan nedlåtande. Det finns en mängd olika termer som arbetare använt för att beskriva strejkbrytare men inte älsklingar, däremot kan de åsyftas att de för importörerna är värda mer än en svensk arbetare.⁹⁵ I detta

⁹¹ Tre olika stavningar: Loicewisc, Lociewicz och Losewicz. Arbetet 2 mars 1905.

⁹² Arbetet 2 mars 1905.

⁹³ Arbetet 3 mars 1905.

⁹⁴ Arbetet 3 mars 1905.

⁹⁵ Olika ord som använts för strejkbrytare: svartfötter, gulingar, skabb, blötdjur, samhällets avskum och bottenskikt, solidaritetens asgamar, judassöner, förrädare, dubbelt så bra och hedersmän (de två sista ironiskt menade). Källa: Flink, Ingvar, *Strejkbryteriet och arbetets frihet: en studie av svensk arbetsmarknad fram till 1938 = [Strike-breaking and the freedom of labour] : [a study of the Swedish labour market up to 1938]*, Univ., Diss. Uppsala : Univ.,Uppsala, 1978. s. 13.

fall är det sannolikt så att de utestängda arbetarna syftar på att de som blir kallade galizier är vaktade från andra arbetare, de får skydd.

Vad innebär det att vara ”rysk sinnad”? Blomqvist skriver att rysskräcken var på sin höjd i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Det var inte enbart politiskt, utan framförallt kan det kanske förklaras att ryssen ansågs ha asiatiska karaktärsdrag och gemenskaper, detta i sin tur grundade sig i ett svenskt ”kulturellt främlingskap”⁹⁶ inför Ryssland och ryssar.⁹⁷

Lindholmen dyker upp i Arbetet igen den 28 maj 1906 då det rapporteras att alla galizierna vid Lindholmens gård har gått ut i strejk. ”Mycket energiskt förklara de på sin internationella rotväliska att de aldrig gå i arbete på de gamla villkor.”⁹⁸

De som berättar ovanstående händelser på Lindholmen har en agenda. De som kallar Lindholmen en dåranstalt är arbetare utan arbete på grund av importerad arbetskraft. I alla fall enligt dem och Arbetet. Sanningshalten i deras berättelse är inte relevant här, det som är relevant är vilken bild Arbetet förmedlar om dem som kallas galizier i och med att man publicerar denna text. Genom att beskriva en galizier som galen av alkohol och att kalla platsen för en dåranstalt skapar Arbetet en föreställning om galizier. I denna berättelse finns det ett flertalet galizier som beskrivs; de avresande galizierna/polackerna, den aggressiva strejkbrytaren, den skvallrande flickan, den galne/fulla och de som är beväpnade. Oavsett vad respektive galizier gör skapar man en föreställning om gruppens existens. I denna artikel skapar Arbetet föreställningen om galiziern som aktiv, under 1904 års rapportering var galizierna passiva, i grupp och inga enskilda aktörer. Här är de som kallas galizier aktörer.

I kommerskollegiums utredning 1907 skriver man däremot att galizierna lever ett nyktert och ordentligt liv när de är i Sverige, även om den svenska arbetarpressen ibland skrivit överdrivet om några tillfällen. Detta förklaras med arbetarpressens avsky mot utländsk arbetskraft, men det tilläggs att det funnits tillfällen då polisen måste ingripa, men att det i de fallen varit ”individer af sämre kvalitet”.⁹⁹

⁹⁶ Blomqvist 2006 s. 201.

⁹⁷ Blomqvist 2006 s. 195., 201.

⁹⁸ Arbetet 28 maj 1906.

⁹⁹ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s. 22f., citat på s. 23.

Genom att förändra hur man skriver om de som kallas galizier utövar Arbetet makt,¹⁰⁰ det som Arbetet gör är att skapa en föreställning om gruppen vilket möjliggör maktutövning, men även makten att förändra och skapa en ny föreställning om gruppen.¹⁰¹

Importen fortsätter

Efter Lindholmen återgår Arbetet till att rapportera om importen. Rubriker som *Galizierimporten börjad* där det sedan står ”galiziernas förtrupp anlant till Helsingborgs sockerfabrik” och där galizier beskrivs som en ”förhyrd” ”hvita vara”. Artikeln avslutas med ”fortsättning följer”.¹⁰² Precis som under 1904 är det flest artiklar om importen i april, men under 1905 inte lika många och inte liknande rubriker, ingen som nämner en invasion. Däremot så skriver man ut antalet galizier som anländer, i *Galizierimporten kommer nu om dagarna skarpt öfver oss* berättas att ”i tredje klass väntsäl i järnvägsstationen upptagen af ett snuskigt sällskap på ett 50-tal importerade slafvar” och informerar att det även ska finnas ett 50-tal som ska till ett annat gods, 14 stycken till Klågerup och ”Igår lära till Staffanstorp ha anlant hela vagnslaster med de mörkhyade invandrarna, destinerade till Öfvedskloster m.fl. ställen.”¹⁰³ Precis som under 1904 skapas det en föreställning om gruppens existens genom att skriva ordet galizier i rubriken och genom att antyda att det kommer flera och att det är ”hela vagnslaster” som anlant.

Rapporteringen om de som kallas galizier och deras närvaro och antal fortsätter den 10 april med *Galizierimport i stor skala*, under fredagen har det anlant ”164 galiziska eller polska jordbruksarbetare, män och kvinnor. 135 st. fortsatte strax med tåget till Malmö [...] de flesta utplacerades å olika skånska gårdar.” Artikeln avslutas med att säga att det på lördagen kommer att anlända ca 130 galizier och att det har skickats iväg agenter/värvare till utlandet(oklart vem som gjort det), och att ”man kan befara en storartad import.”¹⁰⁴

Även om det inte är samma mängd artiklar som under föregående år så finns det likheter. Man skriver om import, det är det ordet som skiljer ut de som kallas galizier, att de importeras till Sverige. Det skapas en föreställning om dem som passiva och utan egen vilja, en *vara* som transporteras vidare för att utplaceras på olika ställen, vilket är en skillnad mot hur galizierna beskrevs under händelserna i Lindholmen. En skillnad mot föregående år är att det inte är lika

¹⁰⁰ Ericsson 2015 s. 36., Foucault 2008 s. 31.

¹⁰¹ Ericsson 2015 s. 37., Foucault, Michel, *Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, New York. 1980b. s. 51.

¹⁰² Arbetet 27 mars 1905.

¹⁰³ Arbetet 8 april 1905.

¹⁰⁴ Arbetet 10 april 1905.

mycket fokus på utseende och egenskaper. Snarare är det mer en rapportering över att importen pågår och hur många som anlant och att fler väntas som skapar en föreställning om gruppens existens.

Den asiatiska koleran

Importerar vi hjärnhinneinflammation? frågar sig Arbetet i april 1905 och fortsätter med att undra hur medicinalstyrelsen ska hantera den nu påbörjade importen av utländsk arbetskraft nu när den pågår i stor skala. Redan året innan fanns det önskemål att man av försiktighets skull skulle underkasta de importerade arbetarna, galizier i detta fall, en ”sundhetsinspektion”, precis som man gör i Förenta staterna. Någon sådan åtgärd gjordes inte under föregående år även om det varit ”behöfligt att trygga landet mot att de invandrande till äfventyr medföra smittsamma sjukdomar” och i Galizien är ”den farliga och starkt smittsamma” hjärnhinneinflammationen starkt utbredd. Bland annat berättas det i tyska tidningar att den spridit sig, finns nu i preussiska områden och österrikiska samt i galiziska områden. Dödsfall har inträffats.¹⁰⁵

Den 25 augusti 1905 börjar Arbetet att skriva om ett kolerautbrott i Tyskland, och enligt vad det svensk-norska konsulatet i Danzig rapporterat till kommerskollegium i Sverige, har några galizier insjuknat i den asiatiska koleran. Rubriken på artikeln är *Asiatisk kolera i Tyskland*.¹⁰⁶ Några dagar senare kommer en uppdatering. Det är galizier som insjuknat efter att de druckit förorenat vatten. Under några dagar publicerar Arbetet ett flertal artiklar angående kolerautbrottet i Tyskland,¹⁰⁷ men nämner varken galizier eller Galizien. Under flertalet tillfällen finns det notiser i Arbetet där man rapporterar om olika utbrott av sjukdomar i andra länder än Sverige. Under början av september rapporterar Arbetet om kolerautbrottet, några notiser om sjuka och dödsfall. Men inte om galizier.

Den 11 september rapporteras att personer som kommer från Galizien måste anmäla sig när de reser in till Tyskland. Redan dagen efter med rubriken *Den galiziska faran* går det att läsa att den tyske konsuln i Trelleborg har meddelat medicinalstyrelsen att galizier som är anställda på olika platser i Skåne, dagligen får tillskickade sig brev från kolerasmittade trakter.¹⁰⁸ Antydning till att de galizier som redan är inne i landet kan föra in smitta är tydlig. Eftersom de galizier som arbetar inom lantbruket redan anlant i slutet av mars/början april och

¹⁰⁵ Arbetet 13 april 1905.

¹⁰⁶ Arbetet 25 augusti 1905.

¹⁰⁷ Arbetet 25 augusti-2 september 1905.

¹⁰⁸ Arbetet 11-12 september 1905.

stannar till sen höst¹⁰⁹ kan Arbetet inte skriva att man importerar sjukdomen även om försök görs. Inför betskörden skrivs att även inför detta års skörd kommer man att importera utländsk arbetskraft och myndigheterna borde ta situationen mer på allvar så man inte samtidigt importerar kolera.¹¹⁰ Rubrikerna antyder att galizierna är en fara för den svenska folkhälsan och även de som redan är inom landets gränser utgör nu en fara för svensk hälsa. Den numera så välorganiserad "hvita slafhandel" av galizier som "endast i undantagsfall visat sig vara dugande arbetare" kanske inte är lika lönsam som jordbrukspatronerna önskat och nu kanske det även visar sig att kolerautbrottet i Preussen orsakas av att man importerat galizier dit.¹¹¹

Arbetet anklagar galizierna för att sprida smittan till Tyskland och Galizien är ett av de ställen där kolera finns;

och föga utsikt finnes, att den där bland de i högsta grad okunniga och förråad befolkning, som saknar hvarje spår af begrepp om de enklaste hygieniska lefnadsregler, skall på länge kunna effektivt bekämpas och utrotas.¹¹²

Artikeln där föregående citat är taget från bär rubriken *Galizierimport till Skandinavien? – kolera redan nu utanför dörrarna* och hela artikeln är en varning för smittspridning, bland annat skriver man att gods från smittade områden blir desinfekterade innan de förs in i Sverige och undrar varför inte även människor från smittade områden blir undersökta eller satta i karantän på Hven (Ven) och där kan genomgå en okulär besiktning. Om man fortsätter importen kan kolera närma sig Skandinavien och därmed Sverige. Kritiken riktas mot riksdag och regering som visar sig vara mer intresserade av billig arbetskraft och är villiga att riskera att den asiatiska kolera kommer till Sverige.¹¹³

Var smittan började skriver inte Arbetet, enbart att den spridit sig till Tyskland från öst, sannolikt Ryssland som kämpar med inre konflikter och därmed inte haft möjlighet att informera om utbrottet eller hindra den från att spridas. Att man tror att smittan kommer från Ryssland och att man antyder att Ryssland har gjort fel när man inte stoppat smittan har att göra med den syn som fanns om Ryssland.¹¹⁴ Tyskland var en barriär mot det asiatiska och

¹⁰⁹ Olsson 1987 s. 278.

¹¹⁰ Arbetet 19 september 1905.

¹¹¹ Arbetet 19 september 1905.

¹¹² Arbetet 30 september 1905.

¹¹³ Arbetet 30 september 1905.

¹¹⁴ Blomqvist 2006 s. 206f. Rysk-japanska kriget bröt ut 1904, revolution i Ryssland 1905.

reaktionära Ryssland¹¹⁵ och genom att skriva den asiatiska koleran antyds mer än bara sjukdom. Att skriva in asiatisk innebär en markering, att smittan är från Ryssland och genom att skriva ihop galizier med koleran kan de som kallas galizier kopplas samman med Ryssland. I den första artikeln som omnämner kolera och galizier är det den asiatiska koleran som är utskriven i rubriken, inte galizier.

Varför rapporterar Arbetet om ett kolerutbrott i Galizien och Tyskland? Kolerautbrottet i Tyskland var aldrig någon fara för Sverige och Arbetet fortsätter att skriva om koleran men rapporterar enbart om sjuka och döda. Galizien nämns inte igen och inga fler artiklar är funna som nämner galizier och kolera under resten av året, eller några fall av kolera i Sverige. Men genom att antyda att de galizier som är i Sverige kan föra in smitta genom att få brev, är ett sätt för Arbetet att utöva makt.

Man vill uppnå något med att skriva om galizierna i samband med kolera. Att skriva att det är galizier som importerats som spridit smittan skapar föreställningen att importerad arbetskraft kan föra vidare smitta och genom att beskriva befolkningen i Galizien som okunnig och förråd och därmed inte kapabel att hindra vidare spridning av en sjukdom som ställer krav på hygien kopplar man ursprung till egenskaper. I och med att Arbetet skriver att galizier i Sverige får hitskickade brev från koleradrabbade områden antyds att koleran kan komma dit.

Genom att koppla samman kolera och galizier skapar Arbetet en föreställning om galizier som smittsamma. Istället för att särskilja galizierna med rasifiering skapar man bilden av dem som smittbärare. Det är att utöva makt och i detta fall finns det ett mål med att skriva om galizierna och kolera. Man vill få ett slut på importen och detta gör man genom att skapa subjektet den smittsamma galiziern. I den sista artikeln om galizier och kolera skriver Arbetet att man kanske ska se över importen så att man inte för in den asiatiska koleran till Sverige.

Två år senare skriver Arbetet artikeln *Kolera i Galizien?* och frågar om man kan importera sjukdomar och vilket hot det är mot Sverige.¹¹⁶ Bilden av galizier som sjukdomsbärare har fått fäste.

¹¹⁵ Blomqvist 2006 s. 197.

¹¹⁶ Arbetet 19 september 1907.

Arbetet år 1906

Rum

Det tema som är genomgående i Arbetets rapportering om galizier 1906 är att berätta när de anländer, var och hur många och precis som under föregående år är det under april som rapporteringen börjar. Rubriker som *Galizierimport i stor skala*¹¹⁷ där man berättar att det anlönt 117 galizier till Trelleborg, i *Galizierimporten fortgår*¹¹⁸ står det att 60 galizier anlönt avsedda för Bromölla. Under rubriken *Galizierimporten*¹¹⁹ kan man läsa att 53 galizier anlönt, sedan ytterligare 80-90 stycken och man väntar 400 för vidare transport från Trelleborg och i *Galizierimporten pågår* skrivs att i större skala än någonsin förr pågår importen och att till Trelleborg anlända nästan ”dagligen hundratals jordbruksslafvar till fördelning mellan de skånska godsens.”¹²⁰

Rapporteringen fortsätter på liknande sätt under maj. *33 stycken galizier* har anlönt till Trelleborg och det skrivs ”bara de nu inte strejka”¹²¹ vilket antyder att galizier strejkat tidigare, exempelvis i Lindholmen där ett antal galizier strejkade. Den 15 maj anländer ca 50 stycken galizier till Trelleborg; de beskrivs som tarfligt klädda och kvinnor var barfota.¹²² Men redan två dagar senare skriver Arbetet att 35 galizier lämnar eftersom de fått för dålig lön, rubriken är *Galizier lämna...*¹²³.

Den pågående importen av galizier verkar vara organiserad eftersom en man har syns åka fram och tillbaka mellan Trelleborg och Tyskland, galizier är utskrivet i rubriken *Galizierimporten fortgår ännu*.¹²⁴ Samma dag publicerar man att *Galizier i Malmö* men i artikeln finns ingenting om galizier utan det handlar om ett brutet avtal mellan grovarbetarförbundet och ägaren av en fabrik, och att fabrikören ska akta sig för att införa tyska eller ryska fasoner.¹²⁵ Trots detta skriver man ut galizier i rubriken och antyder att det finns galizier i Malmö.

I ovanstående rubriker syns det tydligt att man särskiljer och skapar en föreställning om dem som kallas galizier. Här är det sammanhanget som är intressant eftersom man även skriver ut

¹¹⁷ Arbetet 6 april 1906.

¹¹⁸ Arbetet 7 april 1906.

¹¹⁹ Arbetet 10 april 1906.

¹²⁰ Arbetet 24 april 1906.

¹²¹ Arbetet 12 maj 1906.

¹²² Arbetet 15 maj 1906.

¹²³ Arbetet 17 maj 1906.

¹²⁴ Arbetet 23 maj 1906.

¹²⁵ Arbetet 23 maj 1906.

var galizierna är, Trelleborg är en plats dit de kommer för vidare fördelning till landet. Genom att nämna antal så skapas en föreställning om gruppen, att antyda att det väntas 400 till skapas en medvetenhet om gruppens existens och fortsatta närvaro.

Galizierna tillskrivs inte egenskaper utifrån utseende, även om de beskrivs som torftigt klädda och att några är barfota. Detta skapar snarare bilden av galizierna som fattiga och (precis som under 1904) passiva. Det är skapandet av gruppens existens som är tydligast.

I rörelse

Under 1906 har importen av arbetskraft från Galizien blivit så pass vanlig och organiserad att man under rubriken *Sverige åt Galizierna* skriver följande;

Jämt flyter strömmen af immigranter från södra och mellersta Europa [...] Det är en i sanning sorglig anblick, då man ser dessa mörkhyade främlingar – ett offer för kapitalistisk snikenhet och utplundring – sätta sina fötter på svensk jord. [...] Deras tunna tarfliga dräkter, deras bleka, starkt markerade anletsdrag bära alltför tydliga spår af lidande och förtryck.¹²⁶

Nu efter två år av import har man vant sig ”vid de underliga typerna.” Denna artikel är intressant då den särskiljer galizier på ett flertal sätt. Som ovan genom att beskriva deras utseende, även om det ska framstå som en kritik mot profithunger och snikenhet så är det beskrivningarna av galizierna som är mest markant. Man fortsätter artikeln med att beskriva galizierna som en ”sorgliga kulturbild” med ett språk som med den ”babyloniska förbistringen som omöjligt uppfånga ett ord” för att i nästa stycke skriva;

det katolska prästerskapet och med det inflytande som dessa okunnighetens och fördummelsens målmän utöfva öfver den till ytterlighet utplundrade befolkningen [...] ha dessa svartrockar [...] jesuitiska popar [som utmålat Sverige som ett] guldland.¹²⁷

Enligt kommerskollegium var de som kom från provinsen Galizien i Österrike i de flesta fall katoliker. Detta kan utläsas av de kontrakt som skrev, där man fick ledigt på katolska

¹²⁶ Arbetet 30 april 1906.

¹²⁷ Arbetet 30 april 1906.

högtidsdagar.¹²⁸ Det går inte att säga att alla som kallades galizier var katoliker eftersom det inte går att se om de var från Galizien eller enbart var tillskrivna den kategorin.

Artikeln beskriver galizierna som ”ett stycke nomadlif i civilisationens centrum” och avslutar artikeln med;

uttränga landets egen allmänt vitsordade arbetskraft och istället öppna dörrarna på vid gavel för en folkvandring, hvilken icke blott ekonomiskt verkar skadligt för landets befolkning utan äfven i hygieniskt afseende är betänkligt.¹²⁹

Om Sverige är civilisationens centrum framgår inte tydligt av artikeln, det kan även betyda Västeuropa. Däremot finns det ett tydligt vi och dem i ovanstående beskrivningar, att dem som kallas galizier representerar en lägre stående kultur och att den svenska kulturen är i centrum för civilisationen. Det finns tydliga xenofobiska drag i Arbetets beskrivningar i denna artikel.

Denna syn på galizier som nomader reproduceras i kommerskollegiums utredning om utländsk arbetskraft där man skriver att på grund av den ekonomiska och sociala situationen i hemlandet är det vanligt med arbetsvandringar och därför ”så har vandringslusten så ingått i folkkaraktären.”¹³⁰ Kommerskollegium bidrar till att skapa föreställningen om gruppen genom att skriva in detta i utredningen, och reproducera en stereotypisk bild av galizier. Olsson skriver att de som kom hit från Östeuropa kom från en samhällsklass som var under hotet att blir proletariserat och att migrationen var en flykt undan för bönder i Galizien för att undvika total proletarisering. Men arbetsvandringar till Sverige var säsongsbaserade och man var angelägen om att de återvände hem när arbetet var över. Olsson skriver att det fanns rasistiska förtecken när man försökte hindra vad som ansågs vara lägre stående människor att bli bofasta.¹³¹

Brott och straff

Under sommaren 1906 rapporterar Arbetet om ett antal bråk mellan galizier och händelser där galizier anser sig ha blivit illa behandlade. Arbetet skriver att i Danmark har en som kallas

¹²⁸ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.*

¹²⁹ Arbetet 30 april 1906.

¹³⁰ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s. 17.

¹³¹ Olsson 1987 s. 168.

galizier mördad en annan som kallas galizier, detta i en liten notis, med galizier i fet stil.¹³² Sedan följer ett antal notiser om galizier och bråk under sommaren. Den 28 juni under *Galizierliv* berättas att två galiziska män har överfallit en utlänning som var arbetsledare för galizier på Rutsbogård. Denna utlänning var tysk. De som blir kallade galizier har rapporterat vad som hänt till österrike-ungerska konsuln och att de blir illa behandlade och uppmanar konsuln att vidta åtgärder.¹³³ Detta följs upp med *Galizier misshandeln efterspelet* där det skrivs att en tysk uppsyningsman blivit häktad efter att han misshandlat en galizier och försökt hindra mannen och andra med honom att lämna gården.¹³⁴ Sedan skrivs det inget mer om denna händelse förrän den 18 augusti då det rapporteras *Galizierlivet á Ruuthsbo* att galizier blivit dömda till straffarbete i ett år.¹³⁵ Huruvida det är de som blir kallade galizier som blir straffade är oklart, inga artiklar är hittade som kan förklara förloppet. Det kan vara så att händelserna den 7 och 14 juli inte har samband med händelserna den 18 augusti men det är inte troligt.

I texterna är dem som kallas galizier delaktiga, aktiva och beskrivs inte utifrån utseende eller egenskaper. Däremot så särskiljs de genom att ordet galizier är med i rubriker. I och med det skapas en föreställning om existens, och en del av processen för att skapa vetande om dem som Arbetet kallar galizier.

Arbetet år 1907

Råbelöv och galizierna

Under året utbryter ett antal konflikter inom jordbruket. En av de största är den som sker på en egendom tillhörandes Kennedy, Råbelöv. Arbetsgivarna hade organiserat sig och skulle nu försöka bryta motståndarens organisation Lantarbetarförbundet och under årets lopp fanns det över 1000 utländska arbetare i det skånska lantbruket, polacker och galizier. Back skriver om hur konflikterna trappas upp och hur många arbetare blir vräkt från sina torp. Grunden i den stora konflikt som utspelar sig i Råbelöv är att Kennedy (ägare av ett flertal gårdar i Skåne, sitter i första kammaren) vägrade förhandla med fackföreningen och inte ville godta det förslag till kollektivavtal som den lokala avdelningen lade fram. Enligt det framlagda förslaget ville man ha bättre arbetstider, högst 10 timmar under mars-oktober, säsongen, och resten av året 8 timmar. Man begärde även högre lön och bättre ersättning vid olyckor och

¹³² Arbetet 29 maj 1906.

¹³³ Arbetet 7 juli 1906.

¹³⁴ Arbetet 14 juli 1906.

¹³⁵ Arbetet 18 augusti 1906.

sjukdom. Kennedy vägrade svara på anbudet och arbetarna lade ner sitt arbete, dock inte statarna som var bundna av tjänstehjonstadgan.¹³⁶

Trots att arbetarna lade ner arbetet vägrade Kennedy att förhandla med facket och gick ut och sa att han skulle ta in utländsk arbetskraft om de anställda inte godtog det som han erbjöd. Fackföreningen bestämde sig för att utlysa strejk på Råbelöv och Hammarsjö (två gods ägda av Kennedy i Kristianstadstrakten) men gick med på att träffa Kennedy för ett möte till under vilket Kennedy godtog de ekonomiska kraven men vägrade se fackföreningens avdelning som en part i förhandlingen och inte ville ha med dem i slutet.¹³⁷ Konflikten kom således inte att handla om den ekonomiska ersättningen, lönen och arbetstiden, utan om föreningsrätten enligt Back.

Den 15 april läggs arbetet ner på Råbelöv och även på Hammarsjö och det är nu som konflikten tar fart.¹³⁸ I Arbetet den 17 april skrivs det att galizier fanns på plats i Råbelöv, inspärrade och undangömda för att inte synas. Arbetet kallar Kennedy och hans medarbetare för ”slavpatroner” och att de hellre tar ”död åt de svenska arbetarna och arbete endast åt utlänningar”.¹³⁹ Back skriver att det anländer polis och militär och i Arbetet den 22 april finns en artikel med rubriken *Ett galiziskt infanteri regemente* men det står inget mer i artikeln som styrker detta. Enligt Back går Arbetet ut med en uppmaning att stödja de strejkande med pengar.¹⁴⁰

Den 23 april skriver Arbetet att några av de galizierna som Kennedy tagit till sin gård nu lämnar eftersom de inte vill vara strejkbrytare och att de nu står utan pengar till hemfärden. Dessa arbetare har blivit häktade för lösdriveri eftersom de står utan arbete. Arbetet skriver vidare att Kennedy ämnar utesluta svenska arbetare och svälta ut dem samtidigt som de tar in galizier, och att dessa galizier sedan blir arresterade för att de vägrar vara strejkbrytare.¹⁴¹ Dagen efter skriver man att statare vägrar att arbeta tillsammans med galizier.¹⁴² Den 29 och 30 april skriver Arbetet att galizierna hos Kennedy strejkar och att några av dem tänker åka hem. Även Back skriver att den 29 april avreste 22 galizier från Kristianstad och enligt Back var de socialdemokrater som inte ville vara strejkbrytare.¹⁴³ Arbetet nämner inget om

¹³⁶ Back 1961 s. 73.

¹³⁷ Back 1961 s. 74.

¹³⁸ Back 1961 s. 75.

¹³⁹ Arbetet 17 april 1907.

¹⁴⁰ Arbetet 22 april 1907., Back 1961 s. 75. Artikeln i Arbetet som Back nämner har jag inte hittat.

¹⁴¹ Arbetet 23 april 1907.

¹⁴² Arbetet 24 april 1907.

¹⁴³ Arbetet 29-30 april 1907., Back 1961 s. 76.

socialdemokratiska galizier som strejkar under 1907. Däremot skriver Olsson att under 1904 publiceras ett telegram i Arbetet där tolv galizier strejkar och de är socialdemokrater.¹⁴⁴

Men redan den 4 maj med rubriken *Till utsvältaren Kennedy* skrivs det att en ny sändning med galizier är att vänta eftersom fyra galizier lämnar gården till följd av en konflikt mellan de galizier som är på plats och att de transporterats bort i fångtransport. Anledningen till att de transporteras bort är att de inte vill dela boende med galizier fulla av ohyra. Arbetet beskriver de galizier som lämnar som ”den ohyra Kennedy importerar bekostar landet hemresan för.”¹⁴⁵ Det antyds i artikeln att det finns konflikter bland galizierna och istället för galiziska slavar skriver man galizisk arbetskraft.

Det som gör konflikten i Råbelöv infekterad är att torpare och lantarbetare blir vräkta från sina bostäder. Parollen bland de strejkande var att ”hellre svält än förräderi” och Lantarbetarförbundet håller i en insamling för att underhålla de strejkande.¹⁴⁶ Enligt både Back och Arbetet är några som kallas galizier aktiva och deltar i den första vräkningen som sker den 10 maj. Enligt Back bär galizier ut bohaget i närvaro av länsmannen, Arbetet skriver om ”upprörande scener” när galizier hjälper till att vräka, under överseende av kronobetjäning, ”den svenske arbetarens bohag”,¹⁴⁷ att utlänningar deltar för att köra bort svenska arbetare är för Arbetet den värsta förolämpningen. Alla de som strejkade hos Kennedy fick vräkningsbesked och ingen av de strejkande fick tillbaka sina tidigare arbeten.¹⁴⁸

Några dagar senare skriver Arbetet återigen om vräkningar, att utlänningar hjälpt till med att bära ut bohag och även om galizier nämns så är de inte delaktiga i själva vräkningen.¹⁴⁹ Det är inte förrän den 5 juni som galizier nämns igen i samband med Kennedy-konflikten. Då försöker Kennedy uppmuntra statare att hjälpa till med de uppgifter som de strejkande lantarbetare skulle utföra, men är det inte naivt av Kennedy att tro att svenska arbetare ”oblygt skola stanna kvar bland en flock galizier”,¹⁵⁰ frågar sig Arbetet. De svenska arbetarna blir vräkta men galizierna bygger en koloni.¹⁵¹

¹⁴⁴ Olsson 1987 s.269f., 272ff. För mer om galizier som strejkbrytare i samband med Råbelöv-konflikten s. 271f.

¹⁴⁵ Arbetet 4 maj 1907.

¹⁴⁶ Back 1961 s. 76.

¹⁴⁷ Arbetet 11 maj 1907., Back 1961 s. 76.

¹⁴⁸ Back 1961 s. 77.

¹⁴⁹ Arbetet 13-14 maj 1907.

¹⁵⁰ Arbetet 5 juni 1907.

¹⁵¹ Arbetet 7 juni 1907.

När konflikten på Råbelöv trappas upp under sommaren 1907 så omnämns galizierna som en anledning till att Lantarbetarförbundet vill införa en blockad mot de gårdar som ägs av Kennedy, dels på grund av vräkningarna och dels på grund av galizierna.¹⁵² Att införa en blockad är att utvidga konflikten. Det innebär att man hindrar nyanställningar och arbetsgivarna från att få tillgång till fler arbetare, men även att man inte ingår ekonomiska förbindelser med den blockerade. Det innebär att de som tar arbete på en plats i blockad blir strejkbrytare, men man kan vara strejkbrytare även om platsen inte är satt under blockad.¹⁵³

Under sommaren skriver Arbetet att Kennedy importerar flera galizier till Råbelöv och att dessa är strejkbrytare. Man antyder att det finns en strejkvärvare och att fler galizier importeras, en person som ser ut att vara galizier har synts till, personen talade tyska. Denna person försökte ta sig hem.¹⁵⁴

Arbetet citerar Kristianstads Länsstidning där det skrivs att lantbrukare har bildat förening, Arbetet undrar varför ”tog man inte en galizier av den gula rasen till ordförande”.¹⁵⁵ Användning av *gula* kan antyda på att man ser på galizierna som strejkbrytare, det är en av många termer som arbetare har för strejkbrytare.¹⁵⁶ Redan 1904 publicerar Arbetet en dikt som heter *Sockersjukan*, som har gett namn åt denna uppsats.

Nu komma Galiziens ”gule”
likt hungriga vargar i tropp,
att äta sig feta i Thule;
men svikna de bli i sitt hopp.
Ty skummjolk och skämnda potatis,
det få dessa arbetets bin
af sockerpatronerna gratis –
som annars de ge sina svin.¹⁵⁷

Det intressanta med denna dikt är att den använder ordet *gule*. Enligt SAOB så är *guling* en ”föraktlig benämning på arbetare som tillhör en mot socialismen oppositionell

¹⁵² Arbetet 17 juni 1907.

¹⁵³ Flink 1978 s. 12f.

¹⁵⁴ Arbetet 27 juni 1907.

¹⁵⁵ Arbetet 3 juli 1907.

¹⁵⁶ Flink 1978 s. 13. Se not 95 för fler ord använda av arbetare för strejkbrytare.

¹⁵⁷ *Sockersjukan* av Scarron. Arbetet 15 april 1904. Se Bilaga 2.

arbetarsammanslutning”¹⁵⁸ oftast använd i samband med strejkbryteri. Definitionen av strejkbrytare kan variera men detta är den vanligaste, en strejkbrytare är en person som tar arbete på en plats där det finns strejk eller blockad.¹⁵⁹ Om Scarron, som skrivit dikterna, menar strejkbrytare med *gule* är osäkert. Om man definierar en strejkbrytare som ovan kan inte Scarron menat strejkbrytare med *gule* eftersom Arbetet i april 1904 inte skriver att galizier är strejkbrytare (se Arbetet år 1904). Trots det är det intressant att det redan 1904 publiceras en dikt i Arbetet i samband med galizier som blir kallade gule, och att både guling (*gule*) och galizier blir skällsord för strejkbrytare. Under 1905 skriver Scarron en dikt som börjar: ”Du lilla *gula* ras, som man benämner apa, du vet, hur den skall ta´s, som öfver allt vill gapa.”¹⁶⁰

Konflikten fortsätter och flera galizier anländer till Råbelöv under sommaren. Bland annat skriver man att det anländer elva galizier, varav majoriteten var barn¹⁶¹ och att det utbryter gräl mellan galizier och fem åker lämnar Råbelöv men ersätts av nya,¹⁶² likaså i *Galizierna bråkar* och fem av dem åker hem efter att först strejkat.¹⁶³ I augusti skriver Arbetet under rubriken *Den galiziska invasionen* att länsstyrelsen i Kristianstad skrivit följande: skillnaden mellan arbetare från ryska Polen, Galizien och Rumänien är att det är lätt att hitta arbetskraft i dessa länder eftersom lönerna där är låga i motsats till Sverige. När de är i Sverige och arbetar sänder de hem pengarna till skillnad mot den svenska arbetaren som använder sin lön till nöje. Kanske ska inte den svenske arbetaren missunna dem ett ögonblick ljus i en glädjelös tillvaro. Arbetet är kritisk till länsstyrelsen och undrar om man funderat över att man importerar icke-svensk kultur och bildning, ett okunnigt slaviskt folk, som ibland bor 50 personer gemensamt och man kan häpna över osedligheteten och den råhet och brännvinsbegär som ”utmärker dessa beklagansvärda varelser”.¹⁶⁴ Denna artikel är en del av den pågående Råbelöv/Kennedy-konflikten där Arbetet anklagar staten att ta Kennedys sida. På Råbelöv pågår det fortfarande strejk, nu är det galizier som strejkar. Samma dag skriver man även om att det i Galizien är hungersnöd och att många emigrerar därifrån.¹⁶⁵

Konflikten pågår under hela augusti och Arbetet skriver att de strejkbrytande galizierna har firat någon ”form av katolsk mässa”, att det är Kristi himmelfärdsdag och att ”den avskyvärda

¹⁵⁸ SAOB – guling

¹⁵⁹ Flink 1978 s. 15.

¹⁶⁰ *Nemesis* av Scarron. Arbetet 2 juni 1905. se Bilaga 3.

¹⁶¹ Arbetet 29 juni 1907.

¹⁶² Arbetet 1 juli 1907.

¹⁶³ Arbetet 16 juli 1907.

¹⁶⁴ Arbetet 6 augusti 1907.

¹⁶⁵ Arbetet 13 augusti 1907.

roll de spela [...] till att icke detta slaviska och okunniga folk skall få komma hit och rycka brödet ur munnen på de svenska arbetarna.” En bojkott (blockad?) finns mot att sälja till strejkbrytare, både inhemska och utländska, och när galizierna kom till Kristianstad så nekades de att handla i en del butiker, men ett ”20-tal trashankar trängdes” för att få brännvin.¹⁶⁶

Problemen fortsätter vid Råbelöv med att galizier strejkar och bråkar,¹⁶⁷ en galizier hamnar på sjukhus efter ett bråk med en annan galizier, Arbetet skriver i *Blodigt galizierupptråde á Råbelöv* att en galizier sticker en hötjuga i sin kamrat. Dagen efter besöker Kennedy sina ”klenoder” och ”guldgossar” på sjukhuset, något han aldrig gjort med en svensk arbetare.¹⁶⁸ Ännu en bojkott har inletts mot handlare som gör affärer med strejkbrytare¹⁶⁹ samtidigt skriver Arbetet om den pågående galizierimporten.¹⁷⁰ I september skriver Arbetet i, *Upprop - blockad och bojkott mot Råbelöv*, att det är en bitter kamp mellan lantarbetarna och Kennedy och avslutar med: ”Till kamp mot galiziereländet och godsägareländet! Leve den arbetande klassens solidaritet! K-stad 15 aug. 1907”.¹⁷¹ De sista artiklarna under året om galizier och Råbelöv är att galizierna reser från Råbelöv för att de inte vill vara slavar¹⁷² och att galizierimporten fortgår till Trelleborg, men nu skriver Arbetet om dem som ”dessa stackars människor”.¹⁷³ Den 9 november avvecklades konflikten på Råbelöv och ansågs fullständigt avslutad.¹⁷⁴

En av de föreställningar som finns kvar om galizier är att de var importerade som strejkbrytare.¹⁷⁵ Under samma år som konflikten vid Råbelöv gör kommerskollegium sin utredning om utländska jordbruksarbetare och i det som framläggs nämner man inte Råbelöv, däremot så skriver man att det den 28 augusti 1907 bröt ut en strejk bland lantarbetare i nordvästra Malmöhus län. Eftersom strejken blev långvarig inkallades 59 galiziska arbetare.¹⁷⁶ Däremot bryter det ut en strejk i närheten av Rögle den 28 augusti enligt Arbetet,

¹⁶⁶ Arbetet 16 augusti 1907.

¹⁶⁷ Arbetet 26 augusti 1907.

¹⁶⁸ Arbetet 30 augusti 1907.

¹⁶⁹ Arbetet 4 september 1907.

¹⁷⁰ Arbetet 26-29 augusti 1907.

¹⁷¹ Arbetet 5 september 1907.

¹⁷² Arbetet 9 oktober 1907.

¹⁷³ Arbetet 25 oktober 1907.

¹⁷⁴ Arbetet 9 november 1907.

¹⁷⁵ Olsson 1987 s. 266., 269f.

¹⁷⁶ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s. 63., Olsson 1987 s. 270.

men man nämner inget om galiziska strejkbrytare.¹⁷⁷ Olsson skriver att det inte framgår i kommerskollegiums utredning att 87 utländska strejkbrytare kom till den konflikt som bröt ut på Kennedys gårdar, bland annat Råbelöv och att majoriteten av dessa inte var galizier, utan kom från ryska Polen.¹⁷⁸ I Arbetets rapportering om Råbelöv är de som kallas galiziers roll otydlig.

Inte heller är Arbetets rapportering i frågan ”sanning”. Genom att skriva om dem som kallas galizier i samband med strejk, en långvarig konflikt, så skapas bilden av galizier som delaktiga, men även en föreställning om att galizier var strejkbrytare, att de är importerade för att ta svenska arbetares jobb. Om definitionen av strejkbrytare är att de arbetar på en plats satt i strejk eller blockad då blir dem av Arbetet kallade galizierna strejkbrytare. Genom föreställningen som skapas av Arbetet särskiljs galizier när det skrivs att de finns på plats på Råbelöv men hålls undangömda, skapas en medvetenhet om deras existens. I detta fall kan man säga att Arbetet utövar makt där sambandet mellan vetande, mål och tekniker är tydligare än i andra fall. Här skapar man vetande/föreställningen om gruppen som delaktig i en vräkning och även om de skriver att galizier strejkar är det bilden av en galizier som bär ut en svensk arbetares bohag som lever kvar, och det är galiziernas närvaro även när de inte deltar i konflikten som Arbetet skriver om.

I dessa artiklar beskrivs inte galizierna efter sitt utseende utan *utifrån de handlingar de genomför*. De har blivit aktörer, inte enbart objekt, vilket är en skillnad gentemot 1904 års artiklar där galizierna var en grupp och sällan aktiva. Galizierna har blivit subjekt och blir nämnda vid namn i ett antal artiklar. Egenskaper som tillskrivs galizier under Råbelöv-strejken är att de inte har tålmod, till skillnad från svenska arbetare som tålmodigt inte viker sig inför hotet om att svälta, utan galizierna lämnar så fort de inte är nöjda. Men de beskrivs även som slavar som blivit hitlurade med ”vackra förespeglingar”.¹⁷⁹ Även när Arbetet påpekar att galizierna vägrar vara strejkbrytare så läggs det till att de inte har samma tålmod som svenska arbetare, att de bråkar sinsemellan och får sin hemresa betald av staten. Genom att skriva att det finns en ”galizierkoloni”¹⁸⁰ hos Kennedy antyder man att det snart enbart är galiziska arbetare kvar och att dessa håller på att bli bofasta.

¹⁷⁷ Arbetet 28 augusti 1907.

¹⁷⁸ Olsson 1987 s. 270.

¹⁷⁹ Arbetet 30 april 1907.

¹⁸⁰ Arbetet 7 juni 1907.

I rapporteringen om Råbelöv-konflikten särskiljs galizierna inte utifrån utseende, däremot är det svårt att se särskiljning utifrån ursprung eftersom det i rapporteringen inte framgår om Arbetet menar galizier från Galizier eller om det är tillskrivet som en grupp. Vilken föreställning skapar Arbetet om galizier i Råbelövs-konflikten och hur? Genom att skriva om galizier i både rubrik och text samt att skriva att de är strejkbrytare och delaktiga i en vräkning är Arbetet med och skapar föreställningen om galizier som strejkbrytare. Om det är under denna konflikt som galizier får stämpeln som strejkbrytare är svårt att se utifrån enbart ett material. För att få en klarare bild behövs en utvidgning av materialet, kanske även andra tidningar kopplade till arbetarrörelsen.

Både under rapporteringen kring Lindholmen och här med Råbelöv-konflikten skapar Arbetet en kluven bild av galizier, de är strejkbrytare och de vägrar vara strejkbrytare. Ändå finns bilden av galizier som strejkbrytare kvar.

Bang

En intressant artikel som publiceras är *Den galiziska lantarbetaren*, som är återgiven i Arbetet den 6 september 1907 från danska Soc. Dem. (Social Demokraten?) och är skriven av Gustav Bang, författare.¹⁸¹ Det är en ”hårresande skildring” av hur galiziska och polska lantarbetare lever i sina hemländer. Det är ”från denna befolkning är det som den stora strömmen av vandringsarbetare översvämma de västra delarne av Europa” och efter;

den kinesiska kulin är den stora huvudtypen för den moderna vandringsarbetaren: den andra – och den för Västeuropas arbetarbefolkning ohyggligast – är den östeuropeiska lantarbetaren.¹⁸²

Artikeln fortsätter med att beskriva hur lantbruket är organiserat, ”ett lantbruk, som drives på ett ytterst primitivt sätt, såsom det bedrevs i Västeuropa för 100 år sedan.” Bang fortsätter att beskriva situationen i vad han kallar det ”bottenlösa eländet i Öst Galizien och de något bättre förhållandena i Polen”, detta kan man se i de olika löner som betalas ut till galizier och polacker. Galizier är, enligt Bang villiga att arbeta under betingelser som inte polska arbetare går med på och till en lägre lön. Lantbruket i Galizien bedrivs ”planlöst”, ”irrationellt” och är på de flesta platser ”på fullkomlig barbarisk utveckling”.

Detta förklarar Bang med fattigdom, okunnighet och dåliga transporter. Fattigdomen leder till att arbetsförmågan försvagas på grund av usel näring och de ”medeltida arbetsrelationerna”

¹⁸¹ Mer i avsnittet *Vem var galizier?* under metodkapitlet på s.8.

¹⁸² Arbetet 6 september 1907.

som gjort lantbefolkningen ”underdånig”, ”prygel tillhör ordningen för dagen”. Bang tillägger att även boendeförhållandena är hemska, man bor i hyddor och människor och djur lever tillsammans vilket tillsammans med undernäring och tungt arbete leder till en försvagad arbetsförmåga samt att man har ett nedsatt motstånd mot epidemiska sjukdomar. Bang citerar ett galiziskt ordspråk: ”Lantarbetaren äter som en halv människa och arbetar som en fjärdedels människa.” Artikeln publiceras i *Arbetet* under tiden som det pågår strejker runt om på olika gårdar i Skåne, bland annat Råbelöv som är beskriven ovan. I texten finns ingen tydlig rasifiering men däremot en tydlig särskiljning. Förklaringen till att utvecklingen är låg är på grund av fattigdom inte på grund av biologi. Bang beskriver situationen i Galizien som barbarisk, medeltida och som ett ”bottenlöst elände” som inte enbart leder till ett nedsatt immunförsvar som kan bidra till att sprida epidemier, men att det även påverkar och skapar en ”slavisk” underdånighet hos lantarbetaren.¹⁸³

Dråpet i Torkelstorp

Galizier mörda svensk arbetare går det att läsa den 27 augusti 1907 i vad som verkar varit ett fyllibråk mellan galizier och svenskar. Samma dag går det att läsa att en galizier är häktad men nekar till anklagelserna. Enligt *Arbetet* är galiziern från ryska Polen, vilket innebär att galiziern inte är från Galizien utan är polack, vilket bekräftas dagen efter när *Arbetet* kallar personen för både polack och galizier. Den 28 augusti redogör *Arbetet* för vad de anser är det rätta händelseförloppet. Den 9 september skriver *Arbetet* att galizierna är frikända från anklagelser om dråpet.¹⁸⁴ Det som är intressant med *Torkelstorp* är att den visar på den begreppsförvirring som kan uppstå när man läser *Arbetet* och hur de skriver om dem som kallas galizier. Själva händelsen som *Arbetet* skriver om är fyra korta artiklar och när personen som kallas galizier frikänns slutar rapporteringen.

Scarron

Scarron som redan nämnts med *Sockersjukan* och *Nemesis* ovan skriver även två dikter under 1907 som är kopplade till konflikten i Råbelöv med Kennedy. I *Råttorna lämnar skutan* nämns inga galizier, men däremot skriver Scarron om ”utländskt skrot” och rubriken kan kopplas till att en del av de utländska arbetarna på Råbelöv lämnade och inte ville vara strejkbrytare.¹⁸⁵ Den 7 oktober publicerar *Arbetet* ännu en dikt av Scarron, denna med titeln *Modärn fosterländskhet*. Börjar på tredje versen.

¹⁸³ *Arbetet* 6 september 1907.

¹⁸⁴ *Arbetet* 27-28 augusti och 9 september 1907.

¹⁸⁵ Se bilaga 4.

Köp slavar i Galizien, du får dem billigt där,
min vän! De uti bildning och kultur på höjden
stå med dina djur. Om du med dem utrota kan
varenda svenskfödd arbetsman, så är du äkta
fosterländsk, en riktigt genomärlig svensk!

Och fodra slaven mera ljus, Så vet, i prästens
fårahus den många sköna saker ger av dogmer
och av katekes, och där han även löfte får om
plats bland himmelrikets får. Driv honom dit,
så är du svensk och äkta kristligt fosterländsk!

Denna dikt visar hur Arbetet skriver om galizier, de är hitforslade billiga slavar med bildning och kultur på nivå med djuren.¹⁸⁶

¹⁸⁶ Se bilaga 2, 3 och 4.

3. Presentation och diskussion om resultat.

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka hur den socialdemokratiska tidningen Arbetet använde ordet *galizier* under åren 1904-1907. Genom att svara på följande frågor:

- Vad menar Arbetet när de skriver *galizier*?
- I vilka sammanhang skriver Arbetet om de lantarbetare som blir kallade *galizier*?
- Vilken föreställning skapar Arbetet med sina artiklar om de lantarbetare som kallas *galizier*?
- Tillskriver Arbetet de lantarbetare som kallas *galizier* egenskaper utifrån utseende och ursprung, och i så fall hur?
- Går det att se en förändring över tid i hur Arbetet skriver om de lantarbetare som kallas *galizier*?

Vad menar Arbetet när de skriver *galizier*? För att återknyta till tecken, så kan man säga att genom att använda ordet *galizier* skapar Arbetet föreställningen om namnet, och ger således tecknet *galizier* innehåll. Tecknet *galizier* blir en nod kring vilka värdeord kan urskiljas. I denna undersökning är värdeorden de sammanhang i vilken Arbetet använder ordet *galizier*. Genom att skriva *galizier* i samband med strejker, sjukdomar eller tillskriva ordet *galizier* egenskaper skapar Arbetet föreställningen om *galizier*. Jag tolkar det som att när Arbetet skriver ordet *galizier* så kan det vara arbetare från provinsen Galizien men att det ofta är kopplat till östeuropeisk arbetskraft.

Processen i vilken föreställningen om gruppens existens blir till sker på olika sätt. Ordet *galizier* finns ofta i rubriker med andra ord som import, invasion, strejk och fara. Texterna handlar ofta om händelser som ankomst, avresa och destination, och om bråk, misshandel, dråp och fylla. Även i samband med strejk och konflikt. Ord som främmande används ofta, exempelvis De främmande inkräktarna (rubrik), främlingar och utländsk. Beskrivningar som slaf, vit vara, ohyra, flock och ras används för att beskriva arbetskraften.

Föreställningen som Arbetet skapar med sina artiklar om *galizier* kan delas in i fyra kategorier, djur, smittbärare, kultur och strejkbrytare. Den första är att man beskriver dem som *djur*. Redan under 1904 års rapportering beskrivs en grupp kvinnor som anländer till Helsingborg som boskap. Några dagar senare som viljelösa djur. Detta återkommer, i dikter med, hungriga vargar i tropp och senare apa. I artiklar används beskrivningar som varelsor och bra nära djurens nivå. Det är framförallt i början, under 1904 som dessa ord används, men

även i en dikt under 1907 skrivs meningen: ”De uti bildning och kultur på höjden stå med dina djur.”¹⁸⁷

Den andra är att man skapar föreställningen om galizier som *smittbärare*. Under rapporteringen om kolerutbrottet i Tyskland blir detta tydligt även om det aldrig förelåg någon risk för att koleran skulle komma till Sverige antydde Arbetet ändå att de arbetare som redan var i landet kunde få smittan till landet genom brev. Att Arbetet ansåg att östeuropeiska lantarbetare hade en lägre hygienisk nivå framgår av att man publicerar en text av Gustav Bang. I den artikeln skriver Bang att i delar av Polen och Galizien lever människor i hyddor tillsammans med djur och att de är undernärda och därmed mer mottagliga för epidemiska sjukdomar. Genom att ha med den artikeln, återgiven från en dansk tidning skapar man föreställningen att de arbetare som kommer från nämnda länder, Polen och Galizien är mer mottagliga för smittsamma sjukdomar.

Synen på *kultur* kan kopplas till hygien, Arbetet antyder att om man tar in personer från kulturer med ett babyloniskt språk, utbildade katoliker, som i sina hemländer lever både primitivt, medeltida, i en barbarisk utveckling, där man har ett jordbruk som är planlöst och irrationellt, hur påverkar det den svenska hygien? Hygien i detta fall verkar inte vara relaterat till sjukdomar utan till kultur och utveckling. Och i detta fall var de utländska arbetarna från en, odling av lägre kultur med små anspråk på livet, och även slaviska och okunniga.

Den fjärde är *strejkbrytare* och det är den bild som lever kvar. När det gäller föreställningen om de som kallas galizier som strejkbrytare är bilden dubbel. Arbetet skriver mer om galizier som strejkar än som är strejkbrytare. Exempelvis skriver Arbetet att ett antal personer som de kallar galizier deltar i en vräkning under Råbelöv-konflikten och att dessa personer även var strejkbrytare. Syftet med uppsatsen har inte varit att undersöka om dem som Arbetet kallade galizier verkligen var strejkbrytare. Det enda som kan sägas är att Arbetets rapportering under både Lindholmen och Råbelöv inte skapar en tydlig bild, i ena artikeln skrivs det att galizier deltar i en strejk eller återvänder hemåt för att de vägrar vara strejkbrytare, nästa att de är strejkbrytare.

I fallet med vräkningen skriver Arbetet, och Back backar upp detta, att galizier deltog under en men inte i flera. Eftersom situationen är infekterad och tonläget förhöjt kan en händelse som vräkningen leva kvar i den kollektiva berättelsen och då blir ordet galizier kopplat till den

¹⁸⁷ Arbetet 7 oktober 1907.

händelsen. Men det är en tydlig handling, men även den enda direkta handling av det slag som jag hittat i Arbetet. Att Arbetet skriver ut galizier i samband med en vräkning skapar en föreställning och vetande, vilket är grunden i särskiljning och makt.

När Arbetet beskriver den utländska arbetskraften kallar de dem för klenoder, guldgossar och älsklingarna. Detta är inte öknamn för strejkbrytare men det används för att markera vad man tycker om att patronen/kapitalisten tar in utländsk arbetskraft när det finns svensk arbetskraft, och att dessa importerade arbetare får beskydd av vakter.

På vilket sätt tillskriver Arbetet dem som kallas galizier egenskaper utifrån utseende och ursprung? Exempel på beskrivningar av utseende; småväxta, intetsägandes ansikten, mörkhyade och ett "snuskigt sällskap", klädda i tarvliga kläder, barfota och zigenarstil, bleka och starkt markerade drag på grund av lidande och förtryck.

Kopplat till att beskriva utseende finns även ursprung, varav "öst" spelar störst roll, i en artikel i september 1907 beskrivs galizier som den östeuropeiska lantarbetaren. Även ord som ryskt sinnad, ryska förhållanden, lill-ryssar används och i samband med kolerautbrottet i Tyskland skriver man att det sannolikt har sitt ursprung i Ryssland, även om Arbetet aldrig skriver ut att utbrottet verkligen började där så antyder man det. Rysskräcken eller den xenofobi som fanns mot ryssar återspeglas även i att Arbetet skriver den *asiatiska* kolera och antyder med det att de som kallas galizier kan medföra asiatska och reaktionära ryska förhållanden in i landet inte enbart sjukdomar. Dem som Arbetet kallar galizier beskrivs ibland som slaver, rutener och polacker, dels från centrala Europa och dels från östra Europa.

Från ursprung tillskrivs en mängd olika egenskaper; förråade, lägre kultur, okunnig, en folkras som nästan är vildar, att det är en sorglig kulturbild. I detta spelar även religionen roll, katolicism, som håller människor i okunnighet och har skapat en sorglig kulturbild. Andra egenskaper som tillskrivs ursprung återges inte enbart av Arbetet utan även av kommerskollegium, som skriver att det ingår i folkkaraktären att ha vandringslust. Bilden av de utländska arbetare som arbetsvandrare i Arbetet är att de levde ett nomadiserat liv mitt i civilisationens centrum och att folkvandringen var skadlig inte bara för ekonomin utan även för hygien. Det är en tydlig tillskrivning av egenskaper utifrån ursprung. De egenskaper som tillskrivs från utseende är däremot svårare att se, snarare kan man säga att beskrivningarna av utseendet kopplas till hur man ser på människor med ett speciellt ursprung, i detta fall slaver, men det är främst kopplat till fattigdom och förtryck.

Svaret blir således, Arbetet tillskriver de som de kallas galizier egenskaper utifrån utseende men främst utifrån ursprung.

Särskiljning utan rasifiering kan sägas vara den process i vilken föreställningen om gruppens existens blir till. Genom att skriva *Nu komma galizierna!* påbörjas en procesen i vilken föreställningen om gruppen skapas. I detta fall om människor som kommer att kallas galizier. Särskiljning med rasifiering kopplas till ursprung och utseende men bara om dessa även tillskrivs egenskaper, Det är inte rasifiering att skriva att galizier är småväxta, däremot är det rasifiering att tillskriva utseendedragen egenskaper. I detta fall är det oftare ursprung som tillskrivs egenskaper, som att skriva att östeuropeiska lantarbetare är en odling av efterblivna raser med lägre kultur och små anspråk. Det är en tydlig särskiljning med rasifiering. Generellt kan sägas att Arbetet särskiljer i all sin rapportering om galizier men att de även ibland särskiljer med rasifiering.

Även om det endast är fyra år som undersökts går det att se skillnader mellan 1904 och 1907. Under det första undersökningsåret beskrivs galizier som passiva, i grupp och även som djur och ofta i samband med importen. Även rubrikerna är större och med ord som invasion, fara och främmande inkräktare. Under 1907 är de som kallas galizier mer aktiva, deltar och är aktörer. Detta är tydligt även under Lindholm-händelserna, men framförallt under Råbelöv-konflikten där galizier beskrivs som både strejkbrytare och som strejkande, därmed en aktör som är delaktig.

För att återvända till frågan: vad menar Arbetet när de skriver galizier? En av de aspekter i denna undersökning som varit svårast att utreda är vem som är galizier, vad som menas med galizier och framförallt vad Arbetet menar när de skriver galizier. Eftersom Arbetet är det material som undersökts är det en viktig fråga att ha med. Det går som nämnts ovan att urskilja ett antal olika kategorier i vilka Arbetet skriver om galizier, att de beskrivs som djur, strejkbrytare och smittbärare är de tydligaste. Men vad vill Arbetet uppnå med konstruktionen av galizier som ett ord som skapar föreställning om strejkbrytare, smittbärare och djur? Det är ett vidare forskningsämne.

Styrkorna med teorin är att det möjliggör för en diskursanalys av materialet där man kan undersöka hur ett ord, i detta fall galizier särskiljs och rasifieras. En nackdel med att enbart ha rasifiering är att man missar genusperspektivet, majoriteten av de som kom för att arbeta inom

det skånska jordbruket var kvinnor.¹⁸⁸ I kommerskollegiums utredning 1907 skriver man om de kvinnor och även män som arbetade i det skånska lantbruket. Varför är det fler kvinnor än män som kommer förklaras med;

[...] att de galiziska kvinnorna äro mest eftersökta för sina goda egenskaper såsom arbeterskor. De äro nämligen särdeles kraftiga och arbetsvilliga, hurtiga och glada. Till längden något mindre än svenska allmogeflickor, likna de dessa i öfrigt så nära, att man ej af utseende kan sluta sig till deras främmande ursprung. Redan vid 16-17 års ålder äro de fullvuxna och långt arbetsdugligare än svenska flickor af samma ålder.¹⁸⁹

Männen beskrivs på följande sätt;

De galiziska männen anses däremot allmänt såsom jämförelsevis dåliga arbetare och äro därför föga eftersökta, hvilket ock framgår af deras relativt ringa antal.¹⁹⁰

Männen och kvinnornas fysik beskrivs och kommenteras, polackerna ser mer slaviska ut, är mer håglösa oföretagsamma än galizierna.¹⁹¹ Kvinnorna tillskrivs det som att kallas positiv särkiljning.¹⁹² De är beskrivna utifrån en stereotyp och även om det inte finns en negativ antydning så är det likväl en särkiljning med rasifiering eftersom de tillskrivs egenskaper utifrån ursprung. Männen å sin sida blir även de särkiljda med rasifiering men en negativ sådan. De tillskrivs egenskaper, eller i detta fall förmågor utifrån ursprung. Ett genusperspektiv vore på sin plats i en vidare forskning.

Men även ett klassperspektiv skulle ge undersökningen en dimension till. Det är en av arbetarrörelsen tidningar som undersökts och man kan ställa sig frågan, var är klasskampen?

Det har inte tidigare gjorts en diskursanalys av detta material eller om galizier. Tidigare forskning har inte sett på rasifiering utan när man undersökt språkbruket fokuserat på nationalism och synen på nationen. Genom att se närmare på ett ord, galizier, och se hur ordet

¹⁸⁸ Olsson 1987 s. 266f.

¹⁸⁹ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s. 21f.

¹⁹⁰ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s. 22.

¹⁹¹ *Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.* s. 22.

¹⁹² Ericsson 2015 s. 39.

används samt att ha den teoretiska utgångspunkten om särskiljning och rasifiering får man en ny kunskap om hur ordet galizier använts och vilken föreställning ordet fått. Det som denna undersökning visat är att Arbetet är en del av den process i vilken föreställningen om galizier skapas, när tecknet får sitt innehåll. Om Arbetet menar östeuropeiska lantarbetare varje gång de skriver galizier är oklart, men det är tydligt att alla som Arbetet kallar galizier inte är från Galizien, utan att galizier blir ett samlingsnamn kring olika föreställningar som Arbetet skapar kring utländsk arbetskraft, vare sig dessa är polacker eller galizier. Det går inte att särskilja det som inte är kategoriserat.

Genom att välja ut och se på olika händelser och företeelser finns det en möjlighet att nyanser har missats, men urvalet av artiklar är motiverat, genom att se på olika händelser kan man enklare få en överblick i hur Arbetet använder ordet galizier. Men för framtida forskning vore en breddning av material och urval vara bra, då kan man även se hur Arbetet skriver om annan utländsk arbetskraft och göra en komparation och se vilka skillnader och likheter som finns. Likaså skulle en undersökning där en komparation mellan synen på olika arbetsvandrare vara intressant.

En fråga som kan ställas är om det språkbruk som Arbetet använde var rasistiskt och svaret blir ja. Det språk som används skapar en tydlig vi/dom-känsla och det skrivs tydligt att man ansåg att de som Arbetet kallade galizier var en folkas – nästan vildar och av en lägre kultur, som i alla avseende var sämre än en svensk arbetare. Även om argument framförts i tidigare forskning att man måste se på hur arbetarrörelsen skriver om ”de Andra” som en del av ett nationalistiskt språkbruk, den tidens diskurs om nation, så är det i alla fall min uppfattning efter att läst fyra år av tidningen Arbetet att de beskrev en grupp människor med ett rasistiskt språk, och var delaktiga att skapa en rasistisk diskurs kring ordet galizier.

Källmaterial

Tidningsmaterial

Arbetet 1904 -1907

Riksdagstryck

AK: 1904, 15 april Bok 3:38, s. 1-16.

AK: 1904, 14 maj Bok 5:61, s. 1-23.

Statliga utredningar

Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907. Stockholm K.L. Beckmans Boktryckeri 1909.

Litteratur

Andersson, Elias, *Arbetarrörelsens gränser. En studie av synen på den Andre inom den svenska arbetarrörelsen under början av 1900-talet*, Idé- och lärdomshistoria 61-90 hp. Lunds Universitet. Institutionen för kulturvetenskaper. 2009.

Back, Pär-Erik, *En klass i uppbrott: den fackliga lantarbetarrörelsens uppkomst och utveckling*, Framtiden, Malmö, 1961.

Bergström, Göran och Boréus, Kristina, ”Diskursanalys”: Bergström, Göran och Boréus, Kristina (red), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012. s.353-415.

Bergström, Louise E. “The import of Galician Labour to Southern Sweden. A transnational labour market event of the early twentieth century”: Olofsson, Magnus (red), *Konflikt och samförstånd. Texter från arbetarhistorikermötet i Landskrona i maj 2009*, Centrum för Arbetarhistoria, Landskrona, 2009. s. 90-104.

Blomqvist, Håkan, *Nation, ras och civilisation i svensk arbetarrörelse före nazismen*, Carlsson, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2006, Stockholm, 2006.

Carlsson, Carl Henrik, *Medborgarskap och diskriminering: östjudar och andra invandrare i Sverige 1860-1920 = Naturalisation and discrimination : Eastern Jews and other immigrants*

in Sweden, 1860 to 1920, Acta Universitatis Upsaliensis, Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2004,Uppsala, 2004.

Edquist, Samuel, "En historia om främlingar: om effekterna av en nationalistisk historieskrivning": Florén, Anders och Karlsson, Åsa (red.), *Främlingar - ett historiskt perspektiv*, 1998. s. 89-102.

Eriksen, Thomas Hylland, *Etnicitet och nationalism*, Nya Doxa, Nora, 1998.

Ericsson, Martin, *Exkludering, assimilering eller utrotning?: "tattarfrågan" i svensk politik 1880-1955*, Historiska institutionen, Lunds Universitet, Diss. Lund : Lunds universitet, 2015,Lund, 2015.

Flink, Ingvar, *Strejkbryteriet och arbetets frihet: en studie av svensk arbetsmarknad fram till 1938 = [Strike-breaking and the freedom of labour] : [a study of the Swedish labour market up to 1938]*, Univ., Diss. Uppsala : Univ.,Uppsala, 1978.

Foucault, Michel, *Sexualitetens historia. 1, Viljan att veta*, Gidlund, Stockholm, 1980a.

Foucault, Michel, *Power/Knowledge. Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, New York. 1980b.

Foucault, Michel, "Samhället måste försvaras." *Collège de France 1975-1976*, Hägersten. 2008.

Hammar, Tomas, *Sverige åt svenskarna = Sweden for the Swedes : invandringspolitik, utlänningskontroll och asylrätt 1900-1932*, Förf., Diss. Stockholm : Univ.,Stockholm, 1964.

Birgitta, Hansson (Saltarski) och Edvard, Saltarski, "Galizieringar": Olsson Lars och Eriksson Jonna (red), *Säbyholmarna. Om arbetsfolk, arbetsförhållanden och facklig organisering på Säbyholms Gård, 1850-1945*, Arbetarrörelsens Arkiv i Landskrona, 2002. s. 131-144.

Miles, Robert och Brown, Malcolm. *Racism. Second Edition*, London. 2003.

Mulinari, Diana och Neergaard, Anders, *Den nya svenska arbetarklassen: rasifierade arbetares kamp inom facket*, 1:a uppl., Boréa, Umeå, 2004.

Nellemann, George, *Polske landarbejdere i Danmark og deres efterkommere: et studie af landarbejder-indvandringen 1893-1929 og indvandrernes integration i det danske samfund i to generationer*, Nationalmuseet, København, 1981.

Olsson, Lars, ”Skånska godsägare och galiziska roepiger. Kapitalism, betodling och arbetarimport före första världskriget”: Norrlid, Ingemar, Olsson, Lars, Sandin, Bengt, Thelander, Jan och Anljung, Gertrud (red), *Över gränsen. Festskrift till Birgitta Odén*, Lund 1987. s. 263-292.

Olsson, Lars, ”’Det var bara galizier i kaolin...’ Om arbetskraftsimport och etnisk arbetsdelning vid Ifö kaolinbruk i Bromölla i början av 1900-talet”: Olsson, Lars och Åkerman, Sune (red), *Hembygden och Världen. Festskrift till Ulf Beijbom*, Svenska Emigrantinstitutionen, 2002. s. 275-289.

Svanberg, Johan, *Arbetets relationer och etniska dimensioner: Verkstadsföreningen, Metall och esterna vid Svenska stålpressnings AB i Olofström 1945-1952*, Linnaeus University Press, Diss. Växjö : Linnéuniversitetet, 2010, Växjö, 2010.

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:324823/FULLTEXT01.pdf>

Uhlén Axel (red), *Arbetet. Minnesskrift*, 1937.

Wetterberg Olga, *Säbyholm gård 1897-1913. Anteckningar om arbetslivet, anställda, jordbruk, husdjur – förvaltarfamiljen i vardag och fest*, (årtal osäkert). Finns tillgänglig på Landskrona museums Minnesbanken.

Willerslev, Richard, *Den glemte indvandring: den svenske indvandring til Danmark 1850-1914*, Gyldendal, København, 1983.

Zipsane, Henrik, *Billige og villige?: fremmedarbejdere i fædrelandet ca. 1800-1970*, Farums Arkiver & Museer, Farum, 2000.

Internet

SAOB: Svenska Akademiens Ordbok - <http://www.saob.se/>

BILAGA 1

Arbetsstatistik A:8 utgifven av K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907.

Socketbetsodling: Arbetet vid odling af socketbetor består i beredningen af jorden för sådden, själfva sådden, sommarskötseln samt upptagningen. *Beredningen* af jorden sker på vanligt sätt. *Sådden* verkställs med vanlig radsåningsmaskin, hvarvid dock endast hvar fjärde bill användes. Det för betodlingen egentligen karaktäristiska arbetet börjar först med sommarskötseln, som består af hackning samt gallring. *Hackning* (rensning från ogräs samt uppluckring af jorden) utföres vanligen 3 gånger under sommarens lopp. Hackningen verkställs mellan plantraderna med hästhacka, samt intill raderna och i desamma, där större försiktighet erfordras, medelst handhacka. Handhackan består af blad med skaft, bladet ställt vinkelrätt mot skaftet. Handhackan skötes af arbetarne i stående böjd ställning. Samtidigt med första hackningen verkställs äfven s. k. grupphackning. Härvid hackar man med handhackan bort betplantor uti raderna, så att små tufvor på 5 á 6 betplantor bildas med c:a 20 cm:s mellanrum. Mellan 1:sta och 2:dra hackningen äger *gallringen* rum; därvid borttagas öfriga betplantor i hvarje tufva, så att endast en blir kvarstående. Gallringen fodrar stor försiktighet och måste utföras med hand. Vanligen utföres den af arbetaren i krypande ställning. Med *upptagningen* förstås ej blott själfva upptagandet af betplantan utan äfven rengöringen af betan, afskärandet af blasten samt betornas hopande i högar och rader. Egentliga betupptagningsmaskiner användas sällan, enär några fullt ändamålsenliga sådana ännu icke lära finnas. För själfva lossandet af betan brukas dock numera ofta en s.k. betlossningsmaskin. Maskinen lossar och skjuter upp betan något, men denna blir fortfarande stående kvar i sitt hål. Vanligast torde dock ännu härtill användas handgrep (särskilt konstruerad betgrep). Samtidigt med själfva upptagandet rengöres betan med hand, blasten afskäres och betorna hopas på åkern i högar eller rader för att bortköras. Under regniga höstar blir naturligtvis betupptagningen ett mycket osnyggt arbete; besvärligast lär det dock vara, när blastern är betäckt med rimfrost eller snö fallit, då händerna af fukt och kyla lätt spricka sönder.

BILAGA 2 – Sockersjukan

Nu komma Galiziens ”gule”
likt hungriga vargar i tropp,
att äta sig feta i Thule;
men svikna de bli i sitt hopp.
Ty skummjolk och skämda potatis,
det få dessa arbetets bin
af sockerpatronerna gratis –
som annars de ge sina svin.

Och magra, hålöga som spöken,
de krypa på betornas fält,
men fogden, den välfödde göken,
med piskan i näfven så snällt
jämt håller den krälände skaran
i ställning ödmjuk och böjd,
som riden den vore af maran
till hvarje agrarhöfdings fröjd.

Af inhemska slafvar ammas
ju mer än tillräckligt ändå,
för den som citroner kramas
och sen kastas bort i en vrå.
De hafva ej sockersjukan,
man aldrig har hört att det händt
han endast den får, bolagskrukan,
som höstar in tjugo procent.

Scarron 15 april 1904, Arbetet.

BILAGA 3 – *Nemesis*

Du lilla gula ras,
som man benämner apa,
du vet, hur den skall ta´s,
som öfver allt vill gapa.

Du store bror kör bort
på land som ock på hafven,
och säkert inom kort
han tar till tiggarsafven.

Det går despoter så, som låta sig förvilla;
om stora eller små,
det går dem lika illa.

Ty hämndens gudom vis,
sig låter inte gäcka,
det finns en Nemesis,
som röfvarpack kan stäcka.

Scarron, 2 juni 1905, Arbetet.

BILAGA 4 – *Råttorna lämnar skutan*

Det lär bli en större sorg
på Råbelöv, den fasta borg,
hos skotten Kennedy.
Ej böner hjälpa eller hot,
traskompaniet, utländskt skrot,
från honom ämnar fly.

En suck av lättnad folket drar,

det svenska folk, som än finns kvar
i denna sköna trakt,
som blir ett öde paradys;
i ängelns skepnad en polis
kring gården håller vakt

Men, Kennedy, slavimportör,
i Polens land nog hör sig för
om ej en träl där fås,
som för sur mjölk och spicken sill
hos kammarherren tjäna vill –
det finns där nog gu (svårläst)nås.

Besinna blott och väl betänk,
att på vår första kammarbänk
en dylik herre satt,
som pratat vitt och brett ibland
allt om ett älskat fosterland –
en äkta väderhatt.

Scarron, 24 augusti 1907, Arbetet.